

MIYAMOTO MUSASHI var en japansk samurai, der levede fra 1584 til 1645.

Allerede på sin egen tid var han legendarisk kendt for sin uovervindelig. Hans bog om den totale opmærksomhed – DE FEM RINGES BOG – er forblevet en inspirationsbog for mennesker med de mest forskelligartede beskæftigelser og livsholdninger: til brug i hjemmet, i skolen, i forretningslivet, under studierne – og til meditativ selvfodybelse.

Musashis livsvilkår som samurai var specielle, men samtidig var den skærpede liv-dødsbevidsthed, som de var forbundet med, en tydeliggørelse af et alment grundvilkår, nemlig at livets værdi opstår af dødens mulighed. Og den livslære, han udviklede, om at overvinde døden som en trussel og opnå indsigt i den fulde opmærksomheds betydning for alle livssituationer, har almen værdi.

DE FEM RINGES BOG giver dig midlerne til at tage initiativet på en rolig og overskuende måde, og til at vinde. Den frigør dig fra blokering og anspændelse, og åbner til den totale opmærksomhed, til det nærvær, der er tomhed – og fri bevægelse.

ISBN 87-7759-029-5

Forsideillustrationen: Copyright © 1991 Simon & Schuster Young Books. Reproduced by permission of Simon & Schuster Young Books, Hemel Hempstead, UK

MIYAMOTO MUSASHI: DE FEM RINGES BOG

SPHINX

MIYAMOTO MUSASHI

DE FEM RINGES BOG

SPHINX

Miyamoto Musashi
DE FEM RINGES BOG
GORIN NO SHO

Oversættelse, forord, efterord og noter:
Hugo Hørlych Karlsen

Copyright © MVIIM SPHINX forlag,
København

1. udgave 1. oplag 1992
Trykt i 2000 eksemplarer

Sats og layout: SPHINXats, København
Tryk: Narayana Press, Gylling
Indbinding: J. P. Damm & Søn ApS, Randers

ISBN 87-7759-029-5

INDHOLD

Miyamoto Musashi
s. 7

DE FEM RINGES BOG GORIN NO SHO af Miyamoto Musashi

Forord
s. 23

Jordens bog
Chi no Maki
s. 25

Vandets bog
Mizu no Maki
s. 41

Ildens bog
Hi no Maki
s. 63

Vindens bog
Kaze no Maki
s. 85

Tomhedens bog
Kû no Maki
s. 99

Zen s. 101
Tak s. 117
Kilder s. 118

Miyamoto Musashi

Miyamoto Musashi var en japansk *rônin*, en omvandrende *samurai*.

Han blev født i byen Miyamoto i Mimasaka-provinsen i 1584. Han udkæmpede sin første tvekamp som trettenårig - modstanderen var Arima Kihei, en *samurai*, der var højt estimeret for sine færdigheder med sværd og lanse. Miyamoto Musashi kastede ham til jorden og slog ham i hovedet med en gren, da han prøvede at rejse sig igen.

Da han blev tredive, havde Miyamoto Musashi kæmpet med mere end tres af sværdets mænd. Han tabte ikke én af disse kampe. Selvfølgelig hans kampmåde, hans *strategi* var det afgørende, mere end det våben han betjente sig af. Skønt han var en sværdets mester og i nogle kampe kæmpede med langt, i andre med kort sværd eller med to sværd, brugte han i flere af sine kampe andre forhåndenværende ting som træsværd, en åre eller en hegnspæl. Så gennemført var hans *kampstrategi*, at han også sejrede med disse teknisk set umage "våben".

Ud over at møde sin tids bedste mænd af sværdet i duel og overvinde dem alle, var Miyamoto Musashi også med i nogle af tidens store og afgørende slag, blandt andet det senere omtalte slag ved Seki ga Hara, der varede tre grusomme dage, og hvor halvfjerds tusind mennesker døde. Han overlevede ikke blot slaget selv, men også jagten og massakrerne på den overvundne hærs mænd, som han havde kæmpet sammen med.

Musashis deltagelse i slaget ved Seki ga Hara er udgangspunktet for Eiji Yoshikawas store picareske roman *Musashi*, der udkom som føljeton fra 1935-39 og siden er udkommet i oplag efter oplag¹. Den åbner med, at Musashi befin-

1. Udkom på engelsk i 1981 (Harper & Row, 970 sider).

der sig midt på slagmarken mellem tusinder af lig sammen med sin ven Matahachi dagen efter, at slaget er forbi. Eiji Yoshikawas kæmperoman er blot ét udtryk for Miyamoto Musashis berømmelse. Han var allerede legendarisk i sin egen livstid, og hans ry har holdt sig gennem historien op til nu. Hans liv kendes stadig, og *De fem ringes bog* studeres og bruges fortsat, ikke mindre opmærksomt end tidligere.

Miyamoto Musashis familie var en udgrening af en indflydelsesrig klan fra Japans sydlige ø Kyushu, Harimaklanen. Hans far var *samurai*. Sidste delen af sin barndom voksede Miyamoto Musashi op hos en onkel, der var præst.

Miyamoto Musashi levede efter *samuraiens* moralkodeks, der kaldes for *bushido*, *bu*: militær, *shu*: mand, *dô*: måde, eller vej, altså: krigerens vej, med bibetydningen *ridderlige dyder*, eller *ridderlig levevis*. Den indbefatter stoisk udholdenhed, at man lever indforstået med muligheden for lidelse og død, værdsætter sit land, er loyal over for landets ledelse. Der blev lagt vægt på ubrudt fysisk træning og forbedring af sine kampteknikker, en streng *zen*-agtig disciplin² til udvikling af sin karakter og den selvtillid, indre styrke og selvkontrol, som *samuraien* havde brug for, når han stod ansigt til ansigt med sin modstander i en kamp på liv og død med barberbladsskarpe sværd. I *bushido* indgår udviklingen af tålmodighed, forbundet med den totale opmærksomhed og det absolutte nærvær, der skaber præcision og konstant selvudvikling, i kampsituationer, men også i ethvert af de gøremål, der findes i dagliglivet, hvis ideal er nøjsomhed.

I de tyve år mellem hans tredivte og halvtred-sindstyvende år perfektionerede Miyamoto Musashi sin kampteknik, mediterede over sine erfaringer, udvidede sin viden på mange områder og udviklede sig til også at blive en kompetent kunstner og håndværker. Han skrev *kalli-*

2. Om *zen* se efterskriften s. 101.

grafi, udførte træ- og metalskulpturer og blev en stor *sumie* maler.

Sumie er et *zen*-udtryk for en malemåde, hvor man bruger pensel og sort blæk på tyndt papir. Penslen er lavet, så den opsuger meget blæk, som det tynde papir hurtigt absorberer. Man skal arbejde hurtigt, præcist, nærværende, og samtidig let, svævende og bevægeligt, for at papiret ikke gennemvædes så meget, at det går i stykker. Rolig koncentration, så få linjer som muligt malet så hurtigt som muligt på den kortest mulige tid. Ingen overvejelse, men indsigt og inspiration i ét nu, ingen visken ud, *retoucheren* eller laven om. Man kan sige, at penslen af sig selv udfører arbejdet. Kunstneren lader den blot bevæge sig uden hans bevidste indgriben.

I *sumie* er hensigten at lade sjælen i det malede være i bevægelse på papiret. Ikke sådan, at tingen og dens sjæl repræsenteres af billedet, men så de er levende i billedet. Hvert eneste penselstrøg må gennemtrænges af det levendes pulsslæg. Den linie, en *sumie*-kunstner maler, er endegyldig, intet kan ændre den. Den er præcis og uundgåelig som et lyn. Når billedet skabes, er der ikke andet end tomhed, den tomhed som er fri og uhindret bevægelse. Når denne bevægelse i tomhed er fuldført, er *sumie*-billedet en realitet i sig selv, og ikke en kopi af noget andet. Bjergene, skyerne, floderne, træerne, bølgerne, fuglene, figurerne, der er tegnet, er virkelige på samme måde som et bjerg, en sky, en flod, et træ og så videre ude i landskabet er det. Billedet ligner ikke, det er. Det er gennemtrængt af livet, som livet selv, og den beskrevne maleteknik medfører, at man som i livet ikke kan gøre gjort ugjort. *Sumie* er i overensstemmelse med den *zen*-opfattelse, der siger, at livet skal gribes i det øjeblikkelige nu, ikke før, ikke efter³.

3. Om *sumie* se bl. a. *The Essentials of Zen Buddhism. An Anthology of the Writings of Daisets T. Suzuki; Sato, Shozo: The Art of Sumie; Stanley-Baker, Joan: Japanese Art.*

I Eiji Yoshikawas ovennævnte roman er Musashis forhold til malerkunsten et af de gennemgående temaer. På følgende måde lader Yoshikawa Musashi opleve en ældre maler, han møder umiddelbart efter at have sejret i en sværdduel og set maleren prøve at tegne en flod:

“ ‘Uhm,’ tænkte Musashi, ‘det er nok ikke så let at tegne, som det ser ud til.’ Hans kedsomhed forsvandt i det øjeblik, og han så fascineret på Kōetsus strøg med penslen. Han tænkte, at Kōetsu måtte føle noget lignende, som han selv følte, når han stod ansigt til ansigt og sværdspids til sværdspids med en modstander. På et vist tidspunkt ville han vokse ud over sig selv og mærke, at han var blevet ét med naturen – nej, ikke ‘mærke’, for alle fornemmelser ville være væk i det øjeblik, hans sværd skar gennem modstanderen. Dét magiske transcendensens øjeblik var alt.

‘Lige nu ser Kōetsu stadig på vandet som en fjende,’ tænkte han. ‘Derfor kan han ikke tegne det. Han må blive ét med det, før det kan lykkes for ham.’ ”

Og umiddelbart før den duel, der både i legenden om Musashi og i Yoshikawas roman er Musashis største udfordring og bedrift – nemlig mod tidens største mand af sværdet, Sasaki Kojirō Ganryū – lader Yoshikawa Musashi være i følgende situation:

“Musashi lå på knæ og var ganske stille, som om han mediterede, hans pensel, blækhus og krukke til penslen stod ved siden af ham. Han havde allerede gjort et billede færdigt – en hejre under et piletræ. Det stykke papir, der nu lå foran ham, var stadig helt hvidt. Han overvejede, hvad han skulle tegne. Eller mere præcist, han søgte roligt at lade den rette sindstilstand komme til sig, for det var nødvendigt, før han kunne visualisere det billede, han ville male, eller kende den teknik, han ville anvende.

Han så papiret som tomhedens store univers. Et enkelt strøg ville få eksistensen til at stige

frem inden i det. Han kunne frembringe regn eller blæst som han ville, men uanset hvad han tegnede, ville hans inderste for altid være i billedet. Hvis hans inderste var urent, ville billedet være urent. Hvis hans inderste var slapt og sløvt, ville billedet også være det. Hvis han ville prale med sin kunnen, ville det ikke kunne skjules. Menneskenes kroppe dør og forsvinder, men blæk lever videre. Hans inderstes billede ville fortsætte med at ånde efter, at hans selv var væk.

Han blev klar over, at hans tanker holdt ham bundet. Han stod på grænsen til at træde ind i tomheden og lade sit inderste tale for sig selv uafhængigt af hans jeg, frigjort fra den jebundne kontakt med hans hånd. Han prøvede at være tom, ventede på den frigjorte tilstand, hvor hans inderste kunne tale i samklang med universet, uselvisk og uhæmmet.”

Man mener, at Miyamoto Musashi mødte *zen*-mesteren Takuan⁴. Takuan, der var en sværdets mand som Miyamoto Musashi, skrev et brev til sin elev Yagyū Tajima no kami Munenori (1571-1646) om forholdet mellem *zen* og kunsten at kæmpe med sværd. Dette brev, *Fudōchi Shimiyō Roku*, beskriver i mere filosofisk form de områder, som Miyamoto Musashi mere pragmatisk skriver om i *De fem ringes bog*⁵.

Da han var omkring halvtreds år gammel, blev Miyamoto Musashi klar over, hvad der var det egentlige indhold i hans *strategi*, hans *heihō*.

Heihō kommer af kinesisk *hei*: soldat, og *ho*: metode, eller form, og betyder militær strategi.

4. Eiji Yoshikawas roman *Musashi* indeholder en nuanceret beskrivelse af Takuan som person og en både høj-dramatisk og dybdegående beskrivelse af hans møde med den unge Musashi. Yoshikawa beskriver i det hele taget på fremragende måde *zens* praktisk-jordnære konsekvenser for de små detaljer i dagliglivet, for handling og holdning i de store sociale konflikter mellem enkelt-individer og grupper, og for mulighederne på kunstens og fægtekunstens område. – 5. Enkelte større passager af Takuans brev er citeret i efterskriften om *zen*.

For Miyamoto Musashi betød *heihô* ikke blot noget teknisk, men var vejen til at opnå indsigt, vejen til *oplysning*. Hans *heihô* var altså ikke *oplysningen* selv, men måden at få den givet på, og han indså, at hans *strategi* sikrer, at tingene lykkes for én - ikke kun i kamp på sværd, men uanset hvilke områder man anvender *strategien* på. Det afgørende er måden, man gør tingene på, mere end hvilket *gøremål*, man aktuelt udfører.

Miyamoto Musashis *strategi* drejer sig da om, hvordan man udvikler det rette overblik og den rette holdning, som frigør én til at lade tingene lykkes.

Målet er altså ikke at få tingene til at lykkes eller at få succes, men at bruge *strategien* på alle ens *gøremål* og i de situationer, man er i, så vellykketheden kommer til én. Det gælder alle områder såvel i arbejdslivet som i ens private liv.

Ud fra de konkrete situationer, hvor han stod ansigt til ansigt med døden og aldrig tabte én af sine mange kampe, måtte Miyamoto Musashi efterhånden erkende sin egen overlegenhed. Han mente - ved at sammenholde disse erfaringer med sine øvrige livserfaringer -, at man kan nå et bestemt niveau for livsforståelse, som gør, at man bliver uovervindelig i alle livssituationer. Vejen til denne forståelse går gennem den *heihô*, den *strategi*, som han havde udviklet, og som gjorde ham uovervindelig.

I *De fem ringes bog* fortæller Miyamoto Musashi om sin *strategi* for, hvordan man bliver uovervindelig, eller får en livsforståelse, der medfører, at alt vil lykkes. Den bygger på de nævnte konfrontationer på liv og død, ekstremt stressfyldte situationer, hvor han har stået ansigt til ansigt med modstandere, der ville skære ham i småstumper, hvis han lavede den mindste fejl.

I denne situation vil de flestes reaktion umiddelbart være stress - som i andre situationer, hvor man føler sig udsat eller truet, som under tempopres på arbejde, til eksamen, ved psykisk

pres fra et andet menneske, når man er ude i stærk trafik, arbejder under pres ved skærmterminaler og lignende.

Man vil føle angst, panik, forvirring, blive låst fast i en uforløst kamp- eller flugtreaktion, være rådvild. De fysiske reaktioner vil være, at man ryster, får kvalme, sveder, bliver svag, at "bene-ne ekser under én", at man bliver lammet.

Disse reaktioner på stress-situationer er - uanset af hvilken art situationerne er - ikke hensigtsmæssige.

For *samuraien* ville de betyde den lynhurtige død.

For det moderne menneske medfører de på den ene side en række psykosomatiske sygdomme med mere eller mindre handicappende, for nogle dødelige, følger, og på den anden side, at tingene ikke lykkes tilfredsstillende for én i tiden op til dette uønskede slutresultat - sygdom eller død. Måden, hvorpå man gennemfører tingene (kommer igennem dem på), er så omkostningskrævende i form af stress og energitab, at det medfører den nedslidning af krop, sind og arbejdsevne, som på et tidspunkt fører til sygdomssymptomer.

Miyamoto Musashis *strategi* forbereder én på at tackle den slags situationer, uanset af hvilken art de er. Du kan vinde eller tabe. Hans *strategi* giver dig midlerne til at tage initiativet på en rolig og overskuende måde, og til at vinde. Den frigør dig fra blokering og anspændelse, åbner til den totale opmærksomhed, til det nærvær, der er tomhed - og fri bevægelse.

I det skrift, der hed *Heihô Sanjûgo Kajô* (*De fire og tredive paragraffer om strategi*) beskrev Miyamoto Musashi de tekniske principper for sin *strategi* i kamp med sværd. Et par år efter skrev han *De fem ringes bog*. Den er udformet som et brev til hans elev Terao Magonojô om, hvordan man tilegner sig *strategien*.

Miyamoto Musashi døde i 1645, kort efter at have skrevet *De fem ringes bog* færdig. Den er ikke blot en teoretisk afhandling, men fremstiller

en metode, hvis filosofiske og psykologiske indhold udspringer af praktiske erfaringer.

Den uhyre præcise tekst kræver blot af læseren, at man åbner for sine egne erfaringer og besidder en fordomsfri forestillingsevne.

Det centrale i Miyamoto Musashis *strategi* er, at noget altid afhænger af noget andet. Tingene er aldrig isolerede, men står i forhold til hinanden.

Dette gælder også for bogens fem kapitler. Første kapitel, *Jordens bog*, fremstiller grundlaget for de kommende beskrivelser. Femte kapitel, *Tomhedens bog*, opsummerer det foregående, og samtidig giver den nøglen til at forstå det fuldt ud. Kapitel to, tre og fire - *Vandets bog*, *Ildens bog* og *Vindens bog* - er mere praktisk orienterede og beskriver selve teknikken, *Vandets bog* Miyamoto Musashis egen teknik, *Vindens bog* andre skolers teknik, og *Ildens bog* den *strategi*, man skal bruge for at få udbytte af sin tekniske viden og kunnen.

Den periode, som Miyamoto Musashi levede i, slutningen af 1500- og begyndelsen af 1600-tallet, var i Japan en periode med store sociale forandringer. Kejserens traditionelle overmagt var blevet svækket i det tolvte århundrede, så i de efterfølgende meget konfliktfyldte fire århundreder med indbyrdes kampe om magt og land mellem feudalherrerne havde kejserne kun haft ringe indflydelse. I løbet af 1400- og 1500-tallet bygger feudalherrerne borge for at beskytte sig selv og deres land, og store byer vokser frem uden for borgmurene.

Kort før Miyamoto Musashis fødsel opløste den første *shogun*, en militær-diktator, der kom til magten i 1573, de indre konflikter, og landet blev samlet i en ny enhed. De efterfølgende *shoguner* fortsatte denne linje, og Japan blev efterhånden gennemvævet af strenge bureaukratiske forordninger, klasseforskellene stivnede til et fastlåst system, og mange *samurai*, der havde været øverstbefalende eller soldater i provinsernes egne hære og undergivet feudalherrerne,

blev *rônin*, herreløse *samurai*, da deres hære blev opløst. De var nu deres egne herrer og drog omkring i landet, alene eller flere sammen. *Samurai* fra én sværdscole udfordrede ofte *samurai* fra en anden cole.

I Miyamoto Musashis barndom genindførte *shogun* Toyotomi Hideyoshi det traditionelle skel mellem *samurai*erne og andre grupper i samfundet, så det kun var *samurai*erne, der måtte bære to sværd, det korte, som alle måtte bære, og det lange, som kun *samurai*erne måtte bære.

Hideyoshi døde i 1598, da Miyamoto Musashi var fjorten år gammel. De indre konflikter i landet var på ingen måde ophørt på dette tidspunkt. Den egentlige samling af Japan sker først i løbet af Miyamoto Musashis ungdom med Tokugawa-styret. Dette indledes med Tokugawa Ieyasu, der bliver *shogun* efter at have vundet det nævnte slag ved Seki ga Hara, hvor Miyamoto Musashi kæmpede med.

Det relativt stabile Tokugawa-styre blev et arvestyre og varede frem til 1868. Ved en mængde forordninger, restriktioner, edspåbud, samt et netværk af hemmeligt politi og snigmordere skabte Ieyasu et styre, der pacificerede den feudale adel og andre potentielle oprørsgrupper. Tokugawa-periodens bureaukrati gennemtrængte hver krog af samfundet - undervisning, opdragelse, lovgivning, styreform, klasseskel, der indebar, at hver samfundsklasse skulle bære en bestemt klædedragt og have en bestemt adfærd.

De fire hovedklasser var:

- *samurai*erne, den øverste klasse, der udgjorde omkring 5-6 procent af befolkningen og bestod af *shogun*, de adelige og deres tilforordnede, de øverste embedsmænd tilknyttet hoffet, krigerne, de mindre embedsmænd og fodfolket blandt soldaterne.

- bønderne, der udgjorde omkring 80 procent af befolkningen og leverede den livsvigtige rishøst. De kunne ikke forlade deres gårde, og de skulle

give det meste af deres rishøst til de adelige.

- håndværkerne.

- købmændene.

Kun få stod uden for dette stivnede hierarki.

Miyamoto Musashi hørte som nævnt til *samurai*klassen, der har sin oprindelse i *kondeisystemet* fra 792 e. Kr.. Som en følge af dette kom den japanske hær til at mønstre fast ansatte træningsofficerer, der blev rekrutteret blandt de højeststående familiers unge sønner. I 782 var kejser Kammu begyndt at bygge Kyoto, hvor han opførte en træningshal, *Butokuden*, *Krigskunstens Hal*, som stadig eksisterer.

Da provinshærene gradvist var blevet afskaffet under Hideyoshi og Ieyasu, og da mange *samurai*er som nævnt derfor havde mistet deres faste tilknytningspunkt og vandrede omkring i landet som *rōnin*, levede de nu i en situation, hvor samfundslivet byggede på de gamle begreber om og traditioner for ridderlighed, som de selv repræsenterede og var underlagt. Men samtidig var der, i disse fredstider, ikke brug for dem som de bevæbnede mænd, krigstiderne havde været afhængige af. De blev derfor en særlig klasse, der holdt de traditionelle ridderlighedsbegreber og moralkodekser i live, og de gjorde det ved at hengive sig fuldt ud til krigskunsten - som en teknik og kunstart, der var dybt forbundet med filosofisk og psykologisk indsigt og selvudvikling.

Kendo, *sværdets vej*, blomstrede i denne tid. Krigskunstens *kendo*-skole var opstået i den såkaldte Muramachi-periode (omkring 1390-1600). Dens baggrund var den tradition, der anså militærkunsten for at være adelens højeste form for studie og kunstudøvelse, når den forbandt sig med *zen* og *shintō*⁶.

6. Ordet *shintō* er kinesisk og forekommer første gang i bøgerne *Kojiki* og *Nihon Shoki* i begyndelsen af det 8. århundrede. Japanske kulturområder fik ofte kinesiske navne. *Shinto* oversættes ofte med *Gudernes vej*, men mere præcist er at sige *læren om det som er oventil, over-*

Kendo-traditionen blev videreført under det relativt fredelige Tokugawa-styre. *Shoguns* sønner blev således oplært i de kinesiske klassikere og i fægtekunst.

Miyamoto Musashi var *samurai* i denne *kendo*-skoles tradition, og han søgte at realisere dens inderste ideal: at opnå *oplysning* ved at følge *kendos* farlige vej, der ofte bestod af æres- og hævndueller og prøver på liv og død på egne færdigheder. Af de mange fægteskoler, der opstod, blev Miyamoto Musashis *heihō*-skole en af de mest værdsatte - på grund af hans uovervindelighed, som han som nævnt allerede blev kendt for i sin samtid, samt på grund af *De fem ringes bog*, som overgiver hans indsigt til alle og enhver.

Denne lille bog har siden sin fremkomst været brugt i Japan af mange typer mennesker fra forskellige samfundsgrupper i forskellige livsomstændigheder - fra det storfinansielle pengeområde og de storindustrielle virksomheder til den hjemlige køkkenregion og måden at passe sin have på.

Og den bruges stadig. Ikke blot i Japan, men i tiltagende grad også i vestlige lande - fordi det er en bog om at vinde, vinde indsigt, ro, tålmodighed, præcision, og overskud.

Det er dermed en bog om en holdning til livet.

Og når Musashi selv ikke blot sejrede i alle sine kampe, men blev en stor kunstner - også på områder hvor han ikke havde haft nogen lærer -, mente han selv, det skyldtes hans holdning til livet, hans *strategi*, som var *vejen* for alle gøremål. Den *vej* som enhver kun finder inden i sig selv.

Musashis livsvilkår som *samurai* var specielle, men samtidig var den skærpede liv-død-bevidsthed, som de var forbundet med, en tydelig-

ordnet og mægtigt. *Shinto* blev den særligt japanske nationale religion. (En god oversigt og indføring findes i *Illustreret Religionshistorie*, red. af Jes Peter Asmussen og Jørgen Læssøe, B. 3., s. 65-120, Gad 1968.)

gørelse af et alment grundvilkår for alle mennesker, nemlig at livets værdi tildeles af dødens mulighed. Og den livslære, han udviklede om at overvinde døden som en trussel og opnå indsigt i *den fulde opmærksomheds betydning for alle livssituationer*, har almen, eksistentiel værdi. Der er derfor ikke noget at sige til, at *De fem ringes bog* har været og er en inspirations- og brugsbog for mennesker med de mest forskelligartede beskæftigelser og livsholdninger: fra de højreorienterede militarsagtige grupper, der i Japans nyere historie ofte har været hårdtslående kampgrupper mod venstreorienterede demonstranter⁷, over pacifister, der har brugt Musashis indsigt om opmærksomhed på den ikke-voldelige kamps område, til meditativt søgende mennesker af enhver art, der har søgt indsigt i hans fremstilling af foreningen af opmærksomhed og ro - og til moderne forretningsfolk, der har søgt efter den personlige holdning, der kan give kombinationen af afstressning, ro og præcision i kampen på det moderne industri- og valutamarke.

Når man for eksempel læser kapitlet *Vindens bog*, hvor Musashi beskriver sin samtids andre sværdskoler, deres teknik og mangler, må man lade hans beskrivelse af disse modstandere være et eksempel på, hvordan man lærer sine "fjender" at kende og ser dem i øjnene - "fjender" forstået som enhver form for "opgave", eller "arbejde", man skal, eller vil, klare. Musashis redskab var et bestemt kampvåben, oftest det barberbladsskarpe, skinnende stålblad, for forfatteren er det papiret og skriveredskabet, for landmanden jorden, årstidernes skiften, redskaberne fra traktoren over mejetærskeren til greben, for maleren pensel og maling, for sagføreren ordet, for forretningsmanden forhandlinger og planlægninger, for maskinarbejderen svensk-nøgle, skruetrækker, knibtang, boremaskine.

7. Jvf. Ole Aabenhus: *Japan - en bog om familie, firma og samfund* (Vintens Forlag, 1974).

Man må således både læse ordene som det, de er, nemlig beskrivelser af andre sværdskoler på Musashis tid, og samtidig åbne sig for den nye indsigt, som denne måde at betragte forholdene på kan give på væsentlige områder i ens eget liv. Som Musashi selv siger:

Kend ti tusind ting ud fra én ting. Når man lærer strategiens vej, vil man kunne forstå alt.

DE
FEM RINGES BOG
GORIN NO SHO
af
Miyamoto Musashi

Forord

Jeg vil for første gang skriftligt fremstille den *strategiens vej*¹, som jeg gennem mange år selv har udviklet, og som jeg kalder for *Niten Ichiryū*². Det er i begyndelsen af den tiende måned i *Kanej*-periodens tyvende år³. Jeg gik op på Iwatabjerget i Higoområdet i Kyūshū for at tilbede himmelen⁴, bede til Kannon⁵, og for at ære de døde. Jeg er Shinmen Musashi no Kami Fujiwara no Genshi, født som kriger⁶ i Harima-provinsen. Jeg er fyldt tres år.

Lige siden min ungdom har jeg helliget mig *strategiens vej*, og jeg udkæmpede min første duel, da jeg var tretten år. Min modstander var en sværdets mand, som hed Arima Kihei fra *Shintōryū* skolen, og jeg sejrede. Da jeg var seksten år gammel, vandt jeg over en stor sværdets mand ved navn Akiyama fra Tajūnprovinsen. Som en og tyveårig tog jeg til hovedstaden⁷, mødte sværdets mænd fra alle områder af landet, kæmpede mod mange af dem, og jeg sejrede i alle disse kampe.

Herefter tog jeg til den ene provins efter den anden, mødte sværdets mænd fra de forskellige skoler og udkæmpede lidt over tres dueller med dem. Jeg tabte ikke så meget som én eneste. Dette skete mellem mit trettende og mit otte og tyvende eller ni og tyvende år.

1. *Heihō*. Tegnet for *vej* læses som *michi* på japansk, som *do* på kinesisk, og det svarer til det kinesiske *tao*. I Musashis sammenhæng henviser det til selve krigerens måde at leve på - at han helliger sig sværdets vej og lever i overensstemmelse med den kosmiske energis love. - 2. *Niten Ichiryū*: *To-himle-som-én* skolen. Den benævnes også sommetider *Nitō Ichiryū*: *To-sværd-som-ét* skolen. - 3. 1645. - 4. Dette henviser til *shintō*, den oprindelige japanske religion, der er forbundet med tilbedelse af forfædre og naturen. - 5. Inden for buddhismen er Kannon barmhjertighedens gudinde. - 6. *Bushi*. - 7. Kyoto.

Da jeg var blevet tredive år, tænkte jeg over den *vej*, jeg var gået, og jeg kom til den erkendelse, at jeg ikke havde sejret, fordi jeg havde fået indsigt i og tilegnet mig alle fægtekunstens hemmeligheder, men måske fordi jeg havde naturlige evner for denne *vej*, og det var himmelens bestemmelse med mig, eller fordi de andre fægteskolers *strategier* ikke er tilstrækkelige. Herefter søgte jeg at komme til en dybere forståelse, og som et resultat af at have disciplineret mig selv og studeret dag ind og dag ud stod jeg omkring mit halvtredsindstyvende år ansigt til ansigt med *strategiens sande vej*.

Siden den tid har jeg levet uden at have brug for at følge nogen anden *vej*. Efter at være blevet oplyst af *strategiens principper* har jeg overført den på forskellige kunstneriske områder og færdigheder, og har ikke haft brug for nogen læremester⁸.

På samme måde citerer jeg under nedskrivningen af denne bog ikke fra buddhismens eller confucianismens gamle kilder eller bruger stof fra de gamle militærafhandlinger og krigstaktikker. I overensstemmelse med Himmelens og Kannons *vej* har jeg taget min pensel og begynder at skrive i denne tigers time⁹ om natten, den tiende måneds tiende dag.

8. De områder, som Musashi beskæftigede sig med, var traditionelt forbundet med, at man studerede under en mester. Efter at have studeret forskellige kunstneriske retninger og håndværk under forskellige skoler forlod han disse systemer efter at have opnået sin oplysning - det er bl. a. dette, han vender tilbage til i den afsluttende beskrivelse i *Tomhedens bog*. - 9. Kl. 4 om morgenen.

Jordens bog

Chi no Maki

*Strategi*¹⁰ er soldaterstandens rettesnor. Den øverstbefalende må virkeliggøre *strategiens vej*, og soldaterne må kende den. I verden af i dag er der imidlertid ingen krigere, der virkelig forstår *strategien*.

Når man taler om *veje*, er der Buddhas *vej*, som er frelsens *vej* for mennesket. Der er confucianismens *vej*, som er den etiske *vej*, og der er lægens *vej*, som består i at helbrede forskellige sygdomme, poeternes *vej* som er at undervise i *Waka*¹¹, *vejen* for de dannede¹², bueskyttens *vej*, og *vejen* for andre kunstarter og håndværk. Hver enkelt har sit eget område og sin egen *vej*. Men det er kun få, der er indstillet på at hengive sig til *strategiens vej*.

Krigerens vej er at tjene både sværdet og penen¹³. Selv om han ikke har naturlige evner for disse *veje*, forventes det, at han gør sit bedste og udnytter de evner, han har, på *strategiens vej*.

Det er almindeligt anerkendt, at *krigerens vej* er den absolutte accept af døden. Men *dødens vej* er ikke kun begrænset til at gælde for krigere. Præster, kvinder og bønder kan vælge at dø, hvis de tvinges til det af forpligtende omstændigheder, eller for at undgå skam. For at en krig kan følge *strategiens vej*, må han huske, at essensen i *strategien* er at være dygtigere end andre, uanset hvad man gør. Krigeren må vinde

10. *Heihō*. - 11. Det klassiske japanske digt på 31 stavelser. Ordet betyder *Japans sang*, eller *Harmonisk sang*. - 12. Som fægtekunsten læres dannelsen i skoler og indbefatter bl. a. tædrikningsceremoni, blomsterarrangement og musik. - 13. Under Tokugawa-styret udgjorde foreningen af pen og sværd det centrale område i de unge adelsmænds uddannelse og liv - de lærte at skrive efter de kinesiske klassikere og øvede sig i fægtekunst.

i kamp mand mod mand eller i slag, hvor der deltager et stort antal, så han kan skabe ære og et godt ry for sin herre¹⁴ og sig selv. *Strategiens princip* er midlet hertil.

Der er nogle, der tror, at selv om man mestrer *strategiens vej*, vil det alligevel ikke hjælpe én i praksis. Men på dette punkt gælder, at *strategiens sande vej* er at træne - for at man kan bruge den praktisk, til enhver tid og i enhver situation. Man lærer den for at bruge den til alt.

Strategiens vej

HEIHØ NO MICHU TO IU KOTO

I både Kina og Japan er de mænd, der følger *strategiens vej*, blevet kendt som mestre i militær taktik. Krigere må studere disse principper.

I vore dage er der mænd, der lever af at betegne sig selv som mænd af sværdet, men det eneste, de underviser i, er sværdkampens standardteknikker. I disse år har Kashima- og Kato-ripræsterne i Hitachiprovinnsen oprettet deres egne skoler i sværdets teknik og fremstillet det som Gudernes lære. Dette drager de landet rundt med og underviser folk i. Disse ting foregår altså nu.

Siden de ældste tider har *kunsten at kæmpe med sværd* været inkluderet i *de ti færdigheder* og *de syv kunstarter* som et værdifuldt område. Det er sandt, at *kunsten at kæmpe med sværd* er en af kunstarterne, men det værdifulde er ikke begrænset til blot og bart at lære standardteknikkerne i sværdkampen. Det er vanskeligt at lære *kunsten at kæmpe med sværd* udelukkende ved hjælp af sværdets tekniske brug. Det burde være unødvendigt at sige, at den slags udvendige teknikker slet ikke kan konkurrere med *strategiens principper*.

Når vi betragter verden omkring os nu, ser vi kunstarterne udbudt som salgsobjekter. Mænd opfatter sig selv som salgsvare. Der er en ten-

14. *Daimyō*, som havde *samurai*er knyttet til sig.

dens til, at man opfinder forskellige slags værktøjer og udvendige finter for at sælge dem i stedet for at lægge vægt på de indre egenskaber, de er forbundet med og repræsenterer. Denne måde at tænke på svarer til, at man adskilte frøet fra blomsten og vurderede frøet (indholdet) som mindre værd end blomsten (overfladen).

Denne måde at tænke på fører faktisk til, at de dekorerer deres teknik og viser den frem. Ved at gå ind for den ene eller den anden skoles træningshal i sværdteknik prøver de at tjene stort på at undervise i og lære udvendige teknikker. Resultatet er, for at sige det lige ud, at "utilstrækkelig *strategi* er årsag til stor fare."

Der er groft sagt fire *veje*, en mand kan være på til opretholdelse af livet: som kriger, bonde, håndværker og købmand.

Der er for det første *bondens vej*. Bønderne har forskellige redskaber og bruger deres liv på at følge forandringerne gennem de fire årstider. Dette er *bondens vej*.

For det andet er der *købmandens vej*. Vinhandleren køber de forskellige ingredienser og sælger dem videre til brug. Handelsmændene lever af at få overskud på salget, som afpasses hver enkelts livsmåde og stilling. Dette er *handelsmandens vej*.

For det tredje er der *krigerens vej*. I overensstemmelse med sit mål i livet har krigeren forskellige slags våben, kender hvert enkelts karakteristika og bruger dem godt. Dette er *krigerens vej*. Er det ikke et tegn på overfladisk færdighed hos en kriger, hvis han ikke mestrer forskellige typer våben og ikke forstår de enkelte våbens egenskaber og effekt?

For det fjerde er der *håndværkerens vej*. For at tjene til livets opretholdelse må en tømrer¹⁵ kyn- digt og med omhu have udvalgt og besiddet forskellige slags værktøj, og han må være dygtig til

15. De fleste bygninger i Japan var bygget af træ. *Tømrer* står således i højere grad for arkitekt og bygnester.

at bruge hvert enkelt stykke værktøj. Han må udforme sine byggeplaner med korrekte mål og gøre sit arbejde godt. På denne måde lever han.

Dette er de fire veje.

Lad mig forklare den militære strategi ved at sammenligne den med håndværkerens vej. Jeg vil sammenligne den med tømreren, der bygger huse. For vi taler om adelige huse, krigernes huse, og de fire huse¹⁶. Huse forsvinder og huse bliver stående, men fordi vi taler om skoler, stilretninger og forskellige professioner som huse, vil jeg bruge tømrerens område til at forklare den militære strategi med. Og jeg sammenligner med tømreren, fordi ordet *tømmer* skrives med de kinesiske tegn, der betyder *mestertegning* af huset, der skal bygges, og fordi principperne for min strategi netop er en sådan *mestertegning*. Hvis du vil lære strategien, læs da denne bog og tænk over det, den beskriver.

Den, der lærer, er nålen, og det, der læres, skal være tråden. Du må øve dig hele tiden.

Sammenligning af strategiens vej med tømrerens vej

HEIHŌ NO MICHİ DAIKU NI TATOETARU KOTO

Hvis strategien sammenlignes med tømrerarbejde, så er generalen tømrerformanden, der kender alt til tømrerarbejde, og som kender landets mål, statens mål og de private huses mål.

Dette er tømrerformandens vej. Han er oplært, så han kender templerne mål, ved hvordan paladserne er udformet, og han konstruerer huse ved at ansætte folk. Tømrerformandens vej svarer til den øverstbefalendes vej i krigernes hus.

Når der skal bygges et hus, sorterer man tømreret. Lige tømmer uden knaster, som er smukt at se på, bruges til de ydre søjler. Tømmer som

16. Fire grene af Fujiwara familien dominerede Japan i Heien perioden, ligesom der er fire skoler i te-ceremoni.

er lige og stærkt, men med få knaster, bruges til indre søjler, der ikke ses. Tømmer, der ikke er så stærkt, men uden knaster og smukt at se på, bruges til dørtrin, overligger, døråbning og skydedøre¹⁷. Tømmer, som er knastet og lidt skævt, men stærkt, bruges på steder, hvor den slags passer ind, efter at man omhyggeligt har undersøgt mulighederne for, hvor det kan passes til. Resultatet bliver på denne måde et hus, som er stærkt og kan holde længe. Der er også tømmer, som er meget knastet, skævt og svagt, og den slags tømmer kan bruges som stillads og senere som brænde.

Når tømrerformanden arbejder sammen med de andre tømrere, må han kende hver enkelts evner og henvide dem til de opgaver, der passer til dem, nogle til nichen¹⁸, nogle til døråbningerne og skydedørene, andre til dørtrinet, overliggeren og loftet. De, der ikke er særligt dygtige, sættes til at lægge gulvbjælker, og de dårligste til at fremstille kiler. På denne måde gøres der god brug af den enkeltes evner, og resultatet vil blive det bedst tænkelige.

At lave en ting hurtigt og udføre den godt, ikke at lade noget som helst komme an på tilfældigheder, at vide hvor og hvornår, man skal bruge hvem og hvad, hvornår man skal anspore, og hvornår man skal lade tingene gå deres gang, at vide hvornår man skal opmuntre, og hvilke grænser, der er for, hvad man kan - dette er en tømrerformands arbejdsområde.

Strategiens principper er de samme.

Strategiens vej

HEIHŌ NO MICHİ

Krigreren er som tømreren. For eksempel sliber tømreren sit eget værktøj, laver forskellige slags værktøj og fragter det med sig i en kasse. Han følger sin formands instruktioner, hugger søjler

17. *Shōji*. - 18. *Tokonoma*, en plads der bruges til særlige skrifter eller kunstgenstande.

og bjælker til med en økse, retter gulve og hyl-der til med en høvl, og udfører også gennem-brudt træskæringsarbejde og udskæringer. Med stor dygtighed opmåler han nøjagtigt og laver omhyggeligt hvert eneste hjørne. Dette er tømrerens håndværk.

Hvis du omhyggeligt tilegner dig tømrerens teknikker, og hvis du forstår at måle op og kan udføre arbejderne dygtigt, kan du blive for-mand.

Det er nødvendigt for tømreren at have skarpt værktøj. Han må slibe det, når der er lejlighed til det. Hans hovedopgave er at være dygtig til at lave små skrin¹⁹, boghylder, borde, lampestan-dere til papirskærme, hakkebrætter og endog grydelåg med dette værktøj. Krigeren må gøre på samme måde. Dette må man lære på en vir-kelig omhyggelig måde.

Tømrerens mål må være, at hans færdige arbejde ikke bliver vindt og skævt, og at sam-lingerne ikke falder fra hinanden. Arbejdet må gås efter med en høvl og ikke pudses lemfældigt efter. Det er vigtigt, at hans færdige arbejde ikke slår sig bagefter.

Hvis man ønsker at lære *strategiens principper*, er det nødvendigt, at man omhyggeligt over-vejer de ting, jeg skriver her, den ene efter den anden, og undersøger dem grundigt.

Om de fem kapitler i denne bog om *strategien*

**KONO HEIHØ NO SHO GOKAN NI
SHITATSURU KOTO**

Strategiens vej fremstilles i denne bog i fem kapitler²⁰, der hvert behandler fem forskellige aspekter af *strategien*, og for at antyde indholdet har hvert af dem fået et elements navn: jord, vand, ild, vind og tomhed.

19. *Zushi*: små skrin til Shinto-guderne. - 20. Buddhismens fem store (*Go Dai*) er de fem elementer jord, vand, ild, vind og tomhed. De udgør kosmos. Buddhismens fem ringe (*Go Rin*) er hoved, venstre og højre albue og venstre og højre knæ på mennesket.

I *Jordens bog* gives omridsene af *strategiens vej* og en forklaring på den tankegang, eller filosofi, der kendetegner min skole. Hvis man kun opøver sig i det tekniske aspekt ved kampen med sværd, har man ikke mulighed for at lære *strategiens sande vej* at kende, det vil sige alt det, som man må kende fuldt ud fra det mindste til det største, fra de overfladiske forekomster til de dybe områder. For at tegne den rette *vej* på jorden, *den sande vej*, har dette kapitel fået navnet *jord*.

I det efterfølgende *vand*-kapitel bruges vand som forbillede for, hvordan ens sind og holdning skal være. Vand skifter form efter omgivelserne, det kan være i en firkantet eller rund beholder, og det kan være en dråbe eller et hav. Vandet har en grøn-blå farve. Som vandets klarhed er min *strategis* stil, som den beskrives i dette kapitel.

Hvis man mestrer de tekniske principper for at bruge sværd, og hvis man når det niveau, hvor man let kan vinde over én modstander, er det blevet muligt at vinde over en hvilken som helst modstander i verden. At vinde over én modstander er det samme som at vinde over tusinder eller ti tusinder af modstandere.

Den virkelige *strategis strategi* er at drage store konsekvenser af små stumper information, som at bygge en stor Buddha ud fra en model på én fods størrelse. Det er vanskeligt at beskrive disse ting i detaljer. Princippet i *strategien* er, at vide én ting er at vide ti tusind ting. I *vand*-kapitlet har jeg skrevet om disse ting som centrale for min skole.

Tredje kapitel er *ild*. Dette er om kamp. Det er et faktum, at ild kan være stor eller lille, og ildens natur er pludselig og drastiske ændringer. Derfor findes overvejelserne over kampe i dette *ild*-kapitel. *Vej*en i kampe er den samme uanset, om man står én over for én, eller det er et slag på ti tusinder mod ti tusinder. Situationens helhed skal undersøges med stor indsigt i de store forhold og opmærksomhed på de små ting.

Det er let at få øje på store ting. Små ting er vanskelige at se.

Det er vanskeligt hurtigt at gennemføre sin egen hensigt, når man er mange, der skal handle sammen, derfor kan andre let angribe og blokere.

Det er til gengæld svært at vide, hvad der sker inden i én, når man er alene, fordi man kan ændre sine handlinger hurtigt, og de er vanskelige at forudse for ens modstander. Undersøg dette nøje.

Det, som dette *ild*-kapitel handler om, er om forhold, der pludseligt ændrer sig, og om situationer, hvor hvert enkelt øjeblik er afgørende. Det gør det derfor muligt at kæmpe uanfægtet videre, fordi man har øvet sig dag ud og dag ind. Derfor handler dette kapitel om kampen.

Fjerde kapitel er *vind*-kapitlet. Denne afdeling handler ikke om min skole, men mere om de andre skoler, der findes. Jeg kalder det *vind*-kapitlet, fordi tegnet for *vind* indgår i ord som *gamle traditioner*, *nutids-* og *familietraditioner* i *strategi*.

Hvis man ikke kender andre til bunds, er det ikke muligt at kende sig selv til bunds. Der findes altid forkerte *veje*. Manglende kendskab åbner for, at man bliver ført på vildspor, uanset hvad man foretager sig. Hvis man ved daglige øvelser kæmper sig hen ad en *vej* og ens sind bliver ført på vildveje, er det virkelig ikke *sandhedens vej*, selv om man selv tror det. Hvis man ikke omhyggeligt undersøger, om ens egen *vej* er *sandhedens vej*, og sikrer sig dette, vil den mindste afvigelse i ens udgangspunkt gradvist vokse til en stor afsporing, efterhånden som man kommer frem. Dette må man virkelig gøre sig klart.

Når man i de andre skolers stilretninger taler om kunsten at kæmpe med sværd, tænker man på *teknikken i fægtingen*. Det er meget forståeligt, men helt forkert. Filosofien bag min fægteskoles stil er en ganske anden, og jeg deler den i to områder: *strategien* i overordnet (teoretisk)

forstand, og *strategien* i underordnet (teknisk/praktisk) forstand. Beskrivelsen af de andre skoler er nedskrevet i dette *vind*-afsnit, fordi forskellene er så store mellem deres skoler og min skole, og fordi jeg vil give andre en generel indsigt i denne forskel.

Femte kapitel er afsnittet om *tomhed*. Dette afsnit har fået titlen *tomhed* for at understrege, at der ikke findes nogen begyndelse på og ingen slutning for *strategien*. Selv om du forstår *strategiens principper*, må de og din forståelse af dem ikke binde dig. Når du bliver virkelig frigjort på *strategiens vej*, bryder der en utrolig styrke frem indefra. Du reagerer i overensstemmelse med det naturlige, du bliver opmærksom på situationens rytme, du stiller dig direkte ansigt til ansigt med din modstander, og du tager initiativet i angrebet. Disse overvejelser angår *tomhedens vej*. De handler om at gå ind på *den sande vej* spontant.

Hvorfor denne skole kaldes for
de to sværds skole

KONO ICHIHIRYŪ NITŌ TO
NAZUKERU KOTO

Navnet *de to sværds skole* kommer af, at det er *samuraiens* pligt at bære to sværd, uanset om man er befalingsmand eller menig. I gamle dage blev de kaldt det lange sværd, og sværdet. I dag kaldes de det lange sværd, og det korte sværd. Det er ikke nødvendigt at gøre nøjere rede for, hvorfor *samurai*er bærer to sværd på denne måde. Hvilke grunde, der end måtte være til det, så bærer *samurai*en to sværd, uanset om man kender grunden eller ej. Min skole kaldes *de to sværds skole* for, at fremhæve fordelene ved en bestemt måde at bruge de to sværd på.

Lansen, hellebarden og lignende våben bruges til andre kampformer end sværdet eller det korte sværd, som man altid skal bære på sig. Selv begynderne i min skole bruger et langt

sværd i den ene hånd og et sværd i den anden²¹. Når man er i kamp på liv og død, må man anvende sine våbens muligheder til det yderste. Jeg må sige, at det er yderst beklageligt at dø med sit sværd endnu ikke trukket.

Når man holder en ting med begge hænder, er det vanskeligt at føre den i højre hånd og i venstre hånd frit og uhindret på én gang. Derfor anbefaler min *de to sværds skole*, at man kun bruger én hånd til det lange sværd.

Hvad angår de store våben som lanser, hellebarden og lignende våben, er det unødvendigt at holde dem i én hånd, men både sværdet og det korte sværd skal holdes i én hånd.

Det er akavet at holde et langt sværd med begge hænder, når man rider på en hest, løber, er på ujævn og stenet grund, på en stejl vej, og midt i en stor flok mennesker. Men når man har en bue, et sværd, eller et andet våben i venstre hånd, skal man alligevel føre et langt sværd i den anden. Så at bruge et langt sværd ved at holde med begge hænder er ikke praktisk. Hvis det imidlertid er vanskeligt at slå en modstander ned med én hånd, må man bruge begge hænder. Det er ikke vanskeligt at gennemføre. For at blive i stand til frit at føre et langt sværd med én hånd må eleverne have et i hver hånd og træne.

Alle vil føle, at et langt sværd er tungt og vanskeligt at håndtere, når man første gang fører det med én hånd.

Alt er vanskeligt, første gang man prøver. Buen er svær at spænde og hellebarden vanskelig at føre. Efterhånden som man bliver vant til et våben, bliver det let at håndtere. Man udvikler styrke til at kunne spænde buen, og på samme måde bliver man stærk og vil let kunne føre det lange sværd, når man bliver vant til at hånd-

21. Musashi opererer i virkeligheden med tre sværdtyper: 1. det lange sværd: *tachi*, 2. det korte sværd: *wakizashi*, 3. det sværd, der også er langt, men dog kortere end det lange sværd: *katana*. I oversættelsen gengives sværdtype 1 med betegnelsen *langt sværd*, type 2 med *kort sværd*, og type 3 med *sværd*.

tere det og lærer, hvordan man bruger det.

Hvad angår måden at bruge det lange sværd på, så kommer det ikke grundlæggende an på hurtighed. Dette vil jeg beskrive nærmere i kapitler 2 i *Vandets bog*.

En grundlæggende læresætning i min skole er, at det lange sværd føres i store, åbne rum, og det korte sværd, hvor der er snæver plads.

I *de to sværds skole* kan man vinde enten med det lange sværd eller med det lidt kortere sværd (*katana*), og jeg har ingen fastlagt angivelse af, hvor langt det lange sværd skal være. Det afgørende i min skole for *strategi* er, at for at vinde må du i dit inderste væsen være gennemtrukket af viljen til at sejre uanset hvilket våben, du bruger.

Det er bedre at føre to lange sværd end kun at føre ét, når man er alene og konfronteres med flere modstandere på én gang. To lange sværd er også en fordel, når man skal tage fanger. Det er ikke nødvendigt at gå i detaljer med den slags her. Kend ti tusind ting ud fra én ting.

Når man lærer *strategiens vej*, vil man kunne forstå alt. Du må arbejde meget med det.

Om de to tegn der betyder *strategi*

HEIHŌ FUTATSU NO JI NO RI O SHIRU
KOTO

På de områder, jeg skriver om her, kaldes den, som kan bruge det lange sværd, sædvanligvis *en sværdets mand*²².

I udøvelsen af de øvrige krigskunster kaldes den, som er god til at skyde med bue, for en bueskytte, den, som mestrer skydevåben, for en skarpskytte, den, som bruger en lanse, for en lansener, og den, som er en mester i at bruge hellebarden, for en hellebardier. Når det forholder sig sådan, burde det medføre, at den, som har lært det lange sværds *vej*, er en "lang-

22. *Heihōsha* - betegnelse for en almindelig sværdkæmper i modsætning til én, som har lært *strategien*.

sværdsmand", og den, som har lært det korte sværds vej, er en "kortsværdsmand". Da pile, skydevåben, lanser og hellebarden er krigerstandens værktøj, hører de til *strategiens vej*. Der er imidlertid særlige grunde til, at udelukkende *det lange sværds vej* kaldes for *strategiens vej*²³.

Det lange sværd er grundlaget for *strategien*, fordi dets egenskaber styrer verden og selvet. Hvis man forstår det lange sværds egenskaber, kan man vinde én mod ti. Hvis én kan vinde over ti, kan et hundrede vinde over et tusind, og et tusind kan vinde over ti tusind. I min skoles *strategi* anses én modstander og ti tusind modstandere for at være ét og det samme. Alt dette viser, hvad en *samurai* bør vide om det, som jeg kalder *strategien*, og som omfatter alt i ens liv, ikke kun *sværdets vej*.

Der er andre *veje*, confucianisternes *vej*, buddhisternes, traditionens og etikettens *vej*, og *Noh* dansernes *vej*, men disse *veje* er ikke *samuraiens vej*. Selv om de ikke er den førende *vej*, er det særdeles nyttigt at have kendskab til disse forskellige *veje* for at kunne se *vejen* i alt. Sørg for at udvide din viden. Det er nødvendigt for et menneske hele tiden at udvikle sin egen *vej* med alsidige erfaringer.

Fordelene ved forskellige våbentyper på *strategiens vej*

HEIHŌ NI BUGU NO RI O SHIRU TO IJU
KOTO

Når man har lært at bruge våben, kan man bruge ethvert våben afhængigt af tidspunktet og omstændighederne.

Det korte sværd er bedst, hvor der kun er lidt plads, og når man kæmper ansigt til ansigt med sin modstander. Normalt er det lange sværd godt at bruge i alle situationer. På slagmarken er hellebarden på visse områder lansen under-

legen. Lansen kan gå i offensiven, men hellebarden er defensiv. Hvis man er lige dygtig til at bruge de nævnte våben, er lansen et lidt stærkere våben end hellebarden. Afhængigt af omstændighederne har både lansen og hellebarden visse gode egenskaber, men ingen af dem er gode at bruge, hvor der kun er lidt plads, eller når der skal tages fanger. De er udpræget våben til brug på slagmarken.

Hvis man lærer sine kampteknikker inden-dørs, bliver man hængende i de små detaljer, opfatter alting for snævert og glemmer *den sande vejs* egentlige lære. Man vil derfor stå dårligt rustet i en virkelig kampsituation. På slagmarken er buen god, når det drejer sig om taktisk angreb og tilbagetrækning, da den hurtigt kan afskydes af lansenerne eller andre ude fra flankerne. Men den er ikke til megen gavn, når man skal angribe borge, eller når fjenden er mere end 40 meter borte.

I øjeblikket er der inden for mange af krigskunstens områder, og især inden for bueskydningen, alt for meget, der drejer sig om ydre fremtræden, og for lidt opmærksomhed over for substansen. Den type krigskunst er ikke til nogen nytte i praktiske situationer.

Inde fra en befæstning er skydevåben det bedste våben. Ja, de er endog gode til visse operationer på slagmarken, for eksempel når man bruger dem som indledning til et slag mand mod mand. Men de er ikke meget værd, når man først er i nærkamp.

Et af bueskydningens fortrin er, at man kan følge den afskudte pil med øjet. Et svagt punkt for skydevåbneves vedkommende er, at kuglerne ikke kan ses. Det skal man lægge mærke til.

Heste skal have stor udholdenhed og ikke fejle noget. Heste bør ligesom våben være stærke, og de skal kunne skridte godt ud. Sværdet, det korte sværd, lansen og hellebarden skal have deres fulde størrelse, være stærke og kunne skære dybt og præcist. Buer og skydevåben skal være stærke og præcise.

23. Heihō.

Man skal ikke have ét våben, som man foretrækker frem for andre. For meget fokuseren på én ting er lige så dårligt som ikke at kende den godt nok. Efterlign ikke andre. Man skal have et våben, der passer til ens størrelse, og som ligger godt i hånden. Det er uheldigt for både befalingsmænd og menige at have sympatier og antipatier. Du må sætte dig grundigt ind i disse forhold.

Strategiens rytme

HEIHŌ NO HYŌSHI NO KOTO

Alt har sin rytme, men man kan ikke mestre *strategiens* rytme uden at øve sig meget.

Rytmen viser sig tydeligt på danserens, sangerens, blæse- og strengeinstrumentspillerens *vej*. Rytmen er i orden, når det gøres koordineret.

Men også krigskunstens *vej* er båret af rytme og koordinering, for eksempel når man skal afskyde pile, affyre skydevåben og ride på hest. Man må ikke bryde rytmen inden for de forskellige kunstarter.

Der er også rytme i *tomheden*. For krigeren²⁴ er hele livet et spørgsmål om rytme og koordinering. Der er rytme i den måde, hvorpå han gør tjeneste. At begå fejl, at tabe og ikke nå sine mål har sin rytme, ligesom det at lykkes, at vinde og at nå sine mål har sin. Også *handelen* *vej* har sin rytme for, hvordan man bliver rig, og for, hvordan de rige går fallit, afhængig af rytmen på kapitaldannelse's forskellige *veje*. Man må nøje forstå den rytme, der får tingene til at trives og lykkes, og den rytme, der får dem til at vantroves og mislykkes.

Der er mange rytmer i *strategien*. En af de første og vigtigste opgaver inden for *strategien* er at lære, hvilke rytmer, der passer godt sammen, eller ikke passer sammen. Man må kende nuancerne i de forskellige rytmer, der ligger i tingenes forskellige størrelser og hastigheder, og man

24. Bushi.

må finde ind til den rytme, der passer, pause-rytmen og den rytme, der er modsat modstanderens. Det er hovedopgaven på *strategiens vej*. Rytmen i situationen, denne grundlæggende rytme, er særlig vigtig, for uden at forstå den vil ens *strategi* blive løbet over ende. Man vil kun være i stand til at mestre *strategien* fuldstændig, hvis man forstår den mod-rytme, hvormed man undgår at blive trukket ind i sin modstanders rytme.

I en kamp sejrer man med *strategien* ved at forstå modstanderens rytme og angribe med en rytme, som modstanderen ikke havde forudset, og som kommer fra den *tomhedens rytme*, man selv forstår og har tilegnet sig.

Hovedsagen i alle fem kapitler er rytme og koordinering. Sæt dig grundigt ind i det, jeg har skrevet. Man må træne meget for at tilegne sig det.

Strategiens vej inden for den skole, jeg indtil nu har beskrevet, kan fremlægges åbent som *strategien* både for en stor gruppe mennesker og for det enkelte individ, for denne *vej* beriger din ånd og din holdning ved, at du øver dig fra morgen til aften. Det er en *strategi*, som både omfatter de store forhold og de små detaljer. Disse forhold beskrives for første gang i de fem kapitler om *jord, vand, ild, vind og tomhed*.

Den, der vil studere og opøve sig i min *strategi*, må følge denne *vej*:

1. Gå ikke rundt med dårlige hensigter.
2. *De-to-himle-som-én* skolens *vej* er øvelse og erfaring.
3. Lær at mestre flere forskellige kunstarter.
4. Lær de forskellige arbejdsområders *veje* at kende.
5. Skeln mellem vinding og tab.
6. Udvikl evnen til intuitivt at opfatte sandheden i alle forhold.
7. Se det, der ikke kan ses.
8. Vær opmærksom, selv over for ubetydelige ting.
9. Involver dig ikke i nytteløse gøremål.

Strategiens vej skal følges med disse principper som ledetråd. Man kan kun blive en mester på *strategiens område*, hvis man følger sandheden i stort og småt og med et åbent sind. Den, der studerer og mestrer *strategiens vej*, vil aldrig tabe, selv ikke imod tyve eller tredive modstandere. For det første: hvis man uafbrudt helliger sine livsenergi til *strategiens vej*, og uafviseligt søger og følger sandhedens vej, vil man altid vinde. Man vil være klart overlegen og vinde med det blotte øje, og da ens krop er fuldstændig under ens egen kontrol på grund af den fysiske træning, det er at følge *strategien* i alle gøremål hver dag, vil man også være fysisk overlegen. For det andet: hvis man træner sin ånd og sit sind, bliver man også psykisk den stærkeste. Når man har nået dette punkt, betyder det da ikke nødvendigvis, at man er uovervindelig?

Hvad angår brugen af *strategien* i alle livets forhold, så medfører den, at man på en klog og frugtbar måde vil være i stand til at have kommandoen over mange gode mænd, vil være i stand til tage vare på sig selv på korrekt måde, styre landet, støtte folket, og sørge for ordnede forhold på alle felter. På alle disse områder vil man føle selvtillid, mærke, at man ikke kan tabe til andre, at man hele tiden bliver styrket, og at man gør sit navn ære. Dette er *strategiens vej*.

Den tolvte dag af *shōhōs* andet års²⁵ femte måned.

Til Terao Magonojō²⁶.

Shinmen Musashi

25. 1645. - 26. Den elev, som Musashi skriver *De fem ringes bog* til. Han kaldes også Teruo Nobuyuki.

Vandets bog *Mizu no Maki*

Jeg har kaldt dette kapitel *Vandets bog*, for vandet er inspirationskilden for den metode til altid at vinde, som *de-to-himle-som-én* skolens *strategi* står for. Sproget slår ikke til, når jeg her nærmere vil beskrive denne metodes principper, men uanset hvor meget sproget lader mig i stikken, vil man indse *sandheden* umiddelbart.

Læs om disse ting i denne bog ved nøje at tænke over hvert enkelt ord. En overfladisk forståelse af det, jeg skriver, vil uden tvivl føre til mange fejllæsninger.

Selv om dette kapitels beskrivelser af, hvordan *strategien* fører til sejr, drejer sig om dueller, må man udvide sin forståelse af dem til kampe med ti tusind mænd mod ti tusind mænd. Man må kunne se det store i det små.

Der gør sig det særlige gældende for *strategien*, at hvis man fejlopfatter de grundlæggende principper blot den mindste smule og kommer på afveje, vil man komme helt ud af kurs i det hele taget.

Man kan ikke komme til at mestre det egentlige i *strategien* ved blot at læse denne bog. Man kan heller ikke komme til at mestre de forhold, den beskriver, ved at læse afsnittene og prøve at efterligne dem. Det drejer sig om forhold, som kun opstår og skabes ud fra ens inderste selv, og man må med den yderste omhu indoptage dem i sig og gøre et stort arbejde for at lære dem.

Den spirituelle holdning i *strategien*

HEIHŌ KOKORO MOCHI NO KOTO

Den spirituelle holdning i *strategien* adskiller sig ikke fra ens holdning i alle andre dagligdags

gøremål og situationer. Den er den samme såvel under fredelige sysler som i krigs- og kampsituationer, bestemt, men uanstrengt. Sørg for at få indsigt i situationens *sandhed* fra et bredt og overskueligt synspunkt. Bliv ikke anspændt og fald ikke slapt sammen i nogen situation. Bevar centreringsen i dit sind og begynd ikke at flakke og blive usikker. Lad dit sind være roligt, og lad ikke bestemtheden forlade dig om så blot for et sekund. Hav altid et strømmende og fleksibelt, frit og åbent sind.

Slæk ikke din koncentration, selv når kroppen er i ro. Når du bevæger dig hurtigt, skal du bevare et roligt, "køligt" hoved. Lad ikke kroppen trække dit sind ud af balance, og lad ikke dit sind trække kroppen med sig. Vær nærværende over for dit sind og se bort fra kroppen. Lad dit sind være fuldt opladt og lad dig ikke vildlede af det ydre skin.

Vær ikke over-opmærksom over for ydre forhold. Styrk det dybeste i dit inderste og handl på en måde, så du ikke afslører dit sinds dybder over for andre.

Små mænd må have en fuldstændig viden om, hvad det vil sige at være en stor mand, og store mænd må vide, hvad det vil sige at være en lille mand. Det er afgørende for både store og små mænd, at de er ærlige over for sig selv og ikke bliver hæmmet af deres egen krop.

Man må se på tingene fra et overordnet synspunkt og med et lyst og åbent sind. Det er grundlæggende, at man omhyggeligt sørger for at øge sin viden og udvikle sin spirituelle verden.

Øg din viden og lær verdens retfærdigheder og uretfærdigheder at kende. Sæt dig ind i forholdenes dårlige og gode sider. Følg forskellige kunstarters og håndværks *vej*, studer dem og opøv dig i dem. Når du ikke mere lader dig bedrage og slå ud på nogen som helst områder, vil du have erkendt visdommen i *strategiens vej*.

At bevare *opmærksomheden* kræver især en særlig træning. Selv om man er midt i kampen

og har travlt med alle mulige ting, må man prøve at forstå *strategiens princip* og overveje forholdene for at bevare det rolige sind.

Kropsholdningen i kamp

HEIHØ NO MINARI NO KOTO

Hvad angår brugen af kroppen, skal hovedet ikke synke ned, ikke løftes, eller hælde til en af siderne. Øjnene skal ikke strejfe rundt og panden ikke rynkes, men skal få en fure mellem øjenbrynene. Dit blik skal blive fast og bestemt, uden at blinke kniber du øjnene let sammen.

Med et roligt udtryk i dit ansigt holder du næsebenet lodret og skyder hagen let frem. Nakken skal være lige og dens muskler let spændte. Fra skuldrene og ned skal der være samme jævne fordeling af en afbalanceret spændkraft, som gennemstrømmer hele kroppen. Sænk begge skuldre, hold ryggen lige, uden at hoften stikker bagud. Lad kraften samle sig i dine ben fra knæene til tæerne, få fat i dine mavemuskler, så du ikke bøjer i hoften.

Spænd bæltet med en sikker knude, så det holder sværdet mod din mave og bæltet ikke bliver løst.

Inden for krigskunstens forskellige områder er det helt afgørende, at den kropsholdning, man indtager under kamp, er den samme som den, man har i dagligdagen, og at den holdning, man har i dagligdagen, er den samme, som den man indtager, når man er i kamp. Dette må du undersøge nøje og sætte dig grundigt ind i.

Koncentrationen inden for *strategien*

HEIHØ NO METSUKU²⁷ TO IU KOTO

For at være *årvågen* under kamp må man holde sine øjne vidt åbne. Man skal først og fremmest gennemskue med sit sind²⁸ og først dernæst se

27. *Metsuke*: den måde, hvorpå man iagttager tingene.
- 28. Den japanske betegnelse er *kan* og betyder at se

med sine øjne²⁹. Fra *strategiens* standpunkt er det mest afgørende, at man har overblik og får fuld forståelse for forholdene på afstand og samtidig får hold på hele situationen ud fra de ting, der sker nærmest én. *Strategien* indebærer derfor først og fremmest, at man bliver klar over sin modstanders virkelige evner, og ikke på mindste måde lader sig vildlede af overfladiske handlinger.

Man må nøje overveje forholdene og planlægge ligeså nøje. Disse regler for fuldstændig opmærksomhed er de samme, uanset om det drejer sig om *strategien*, når to enkeltpersoner mødes i kamp, eller når et stort antal kæmpende er involveret.

Man må være i stand til at se til begge sider uden at bevæge øjnene³⁰. Man kan ikke lære den slags ting hurtigt, og når man har travlt. Sæt dig grundigt ind i det, der står her, og lær det. Vær altid fuldt opmærksom på den måde, jeg har beskrevet her, og lad under ingen omstændigheder din koncentration svigte. Man må øve meget for at lære dette.

Hvordan man holder det lange sværd

TACHI NO MOCHYŪ NO KOTO

Hold med et let greb og en flydende fornemmelse om det lange sværd med pege- og tommelfingeren, hverken fast eller løst med langfingeren, og fast med ring- og lillefingeren. Det er ikke godt at være løs og slap i hænderne og håndleddet.

igennem og ind i, at gennemskue med sit sind, at opfatte i dybden - den dybe indsigt i tingenes essens. - 29. Den japanske betegnelse er *ken* og betyder at se den ydre fremtræden, at se med øjnene - observationen af overfladefænomenerne, af de betydningsløse foreteelser, og af de bevægelser, som modstanderen vil have én til at se og reagere efter. Man skal prioritere at se tingenes dybde med sit sind, at se overfladen er mindre vigtigt. Foreningen af *kan* og *ken* er *heihō*, *strategien*. - 30. At udvide sit synsfelt var en del af *samuraiens* træning.

Man skal altid gribe det lange sværd med den uafviselige indre hensigt at hugge sin modstander ned. Når man rammer en modstander, skal man holde om sværdet uden at forandre sit greb for at undgå, at hånden kramper. Når man slår en modstanders klinge væk, parerer den eller tvinger den ned, skal man kun ganske let rette tommelens og pegefingerens positioner ind. Under alle forhold må ens greb om sværdet være sammenvævet med ens hensigt: at hugge sin modstander ned.

Man holder om sværdet på samme måde, når man fører det for at afprøve det, som når man fører det i faktisk kamp.

Generelt set bryder jeg mig ikke om stivhed i det lange sværds bevægelser eller i den måde, hvorpå hænderne holder det. Stivhed er en død hånd, smidighed er en levende hånd. Du må forstå dette fuldstændig.

Om fodarbejde

ASHITSUKAI NO KOTO

Løft dine tåspidser ganske let og stå fast på hælene. I fodarbejdet er der alt efter omstændighederne lange skridt og korte trin, hurtige og langsomme, men dine fødder skal altid bevæge sig, som når du går normalt. Jeg kan ikke lide nogen af de tre trin, der kaldes for *den springende fod*, *den flydende fod*, og *den fast-tømrede fod*.

På *strategiens* vej er *yin-yang* foden vigtig. *Yin-yang* foden betyder ikke, at man blot bevæger én fod. I *yin-yang* foden bevæger man begge fødder højre-venstre og højre-venstre, når man hugger, trækker sig tilbage, eller parerer. Man skal ikke kun bevæge den ene fod hele tiden. Man skal undersøge det grundigt.

De fem stillinger

GO HŌ NO KAMAE NO KOTO

De fem stillinger er øverste, midterste, laveste,

venstre sides og højres sides stilling, og de kaldes for *de fem positioner*. Selv om stillingerne inddeles i disse fem, retter de sig alle imod at hugge modstanderen ned. Der findes ikke flere end disse fem stillinger.

Uanset hvilken af disse stillinger, man indtager, skal man ikke tænke på den som en stilling. Man skal udelukkende tænke på den som processen at hugge. Din holdning skal være den store eller lille, alt efter hvad der er den mest effektive stilling under de gældende omstændigheder. Øverste, midterste og laveste position er faste stillinger. De to sidepositioner er flydende stillinger. Højre- og venstrepositionerne er nyttige, når der er noget, der blokerer for oven eller til en af siderne. Om man skal vælge venstre sides eller højre sides stilling afhænger af omstændighederne.

Man må forstå, at den bedste stilling, *den himmelige vej* inden for min skole, er den midterste stilling. Den er essensen. Billedligt talt svarer den midterste stilling til en generals plads under et stort slag. De andre fire stillinger følger og adlyder generalen. Man må trænge helt til bunds i dette og lære det grundigt.

Det lange sværds vej

TACHI NO MICHI TO IJ KOTO

At kende *det lange sværds vej* betyder, at man kender det så godt, at man frit og let kan føre det sværd, man normalt bærer på sig, med to fingre.

Hvis man prøver at føre det lange sværd for hurtigt, tager man fejl af *vejen* og vil ikke blive i stand til at føre det frit og ubesværet. Det, der afgør, om man kan føre det lange sværd ordentligt, er, at man kan føre det roligt.

Hvis man tror, man kan føre det lange sværd hurtigt, som en vifte eller det kortere sværd, tager man fejl af *det langs sværds vej*, og det bliver vanskeligt at håndtere det. Dette er nemlig *det korte sværds hug*. Man kan ikke hugge en

mand ned ved at bruge det lange sværd på denne måde. Når man har ført det lange sværd i et hug nedad, lader man det i en naturlig bane blive løftet lige op. Når man fører det til en af siderne, fører man det tilbage i et sidesving. Ret albuen helt ud i en bredende bevægelse og sving det lange sværd på en kraftfuld måde. Dette er *det lange sværds vej*.

Hvis man virkelig lærer at bruge de fem grundpositioner i min skole for *strategi*, vil man håndtere det lange sværd ganske naturligt og vil kunne føre det med enkel lethed. Man må øve sig hårdt og vedvarende.

De fem stillinger

ITSUTU NO OMOTE NO SHIDAI

Første stilling er den midterste. Lad spidsen af det lange sværd pege mod modstanderens ansigt og mød ham ansigt til ansigt. Når modstanderen fører et hug med sit lange sværd, slå det da ned mod højre side. Eller når modstanderen retter et hug mod dig med sit lange sværd, afparer det da mod hans sværds spids, og lad dit sværd blive ved med at være sænket, hvor det er, og før det så nedefra, og ram hans hænder nedefra, når han angriber igen. Dette er første metode.

De fem metoder kan ikke forstås ud fra det, der blot nedskrives om dem. *Det lange sværds vej* må man lære ved gentagen øvelse med sværdet i hånd. Med de fem stillinger inden for fægtetekunsten kan man få indsigt i de grundlæggende principper for min *sværdets vej* og vil kunne vinde over sin modstander, uanset hvilke teknikker han bruger. Derfor understreger jeg, at der ikke er andre stillinger end de fem stillinger inden for *de-to-himle-som-én* skolen. Dem må man øve.

Den anden stilling med det lange sværd er at holde *det løftet over hovedet* og at slå mod modstanderen i selvsamme øjeblik, han retter et hug mod dig. Hold klingens, som har slået mod-

standerens sværd til side, sænket, og når han igen fører et hug, før da klingen op og ram ham nedefra. Hvis modstanderen skulle slå igen, gentag da samme stilling.

Der er forskellige nuancer i denne fægtestils spirituelle holdning og rytme. Hvis man øver sig i disse teknikker ved hjælp af anvisningerne i min *de-to-himle-som-én* skolen og grundigt lærer de fem stillinger med det lange sværd, vil man kunne vinde under alle omstændigheder. Du må træne ihærdigt.

I den tredje stilling holder man det lange sværd i den laveste position, og med en førende fornemmelse fører man klingens mod sin modstanders hånd nedefra, når han angriber. Når du rammer hans hånd, vil han slå igen. Når han således prøver at slå ned mod din klinge, skal du slå op og ramme ham nedefra. På den måde kan man spille ham et puds og give ham et hug, der rammer hans overarm i siden fra vandret. På denne måde dræber man sin modstander nedefra i samme øjeblik, han angriber. Den tredje stilling bruger man både som nybegynder og når man er blevet fuldt udlært i strategien. Man må øve sig meget i at holde og føre det lange sværd.

I den fjerde stilling skal man holde det lange sværd ude på sin venstre side, og føre sit hug nedefra og op mod den angribende modstander. Når modstanderen slår nedad, følg da hans klinges strømning, så du slår mod hans hænder, og før dit hug diagonalt op mod din egen skulder. Dette er *det lange sværds vej*. Med denne metode vinder du ved at parere og afbøje den retning, din modstanders sværdhug har.

I den femte stilling holder man det lange sværd ude på sin højre side. Imødegå modstanderens angreb ved at svinge din klinge op i den øverste stilling, idet du fører den diagonalt op fra den lave sidestilling, og så fører hugget lige ned ovenfra. Det er nødvendigt at kende denne måde at føre det lange sværd på, hvis man virkelig vil forstå og lære *det lange sværds vej*. Når

man er blevet vant til at føre klingens i denne stilling, vil man frit og ubesværet kunne håndtere endog tunge sværd.

Jeg vil ikke gå i flere detaljer med de fem nævnte stillinger. Lær min særlige teknik med og håndtering af *det lange sværds vej* og lær rytme og koordinering i alle forhold og på alle niveauer i kamp og i dit liv. Man kan først forstå og imødegå modstanderens føring af det lange sværd, når man har lært disse fem stillinger gennem utrættelig øvelse. Når man er i virkelig kamp, må man være disse stillinger, gennemskue modstanderen og se hans sande indre tilstand, og har man lært de forskellige rytmer, vil man altid vinde.

Læren om stilling som ikke-stilling

KAMAE ARITE, KAMAE NASHI NO OSHIE NO KOTO

Når jeg taler om *stilling som ikke-stilling*, mener jeg, at man ikke skal indtage fastlåste stillinger med det lange sværd. Når jeg imidlertid fremhæver, at der er fem stillinger, så er det fordi, der virkelig er fem mulige stillinger.

Uanset hvilken stilling, man vælger at indtage, når man bruger modstanderens bevægelser som mulighedsåbninger og reagerer på omstændighederne, må man altid håndtere det lange sværd på en sådan måde, at det åbner for, at man let kan hugge modstanderen ned.

Afhængig af den øjeblikkelige situation bliver den øverste stilling den midterste. På samme måde bliver den midterste stilling, afhængig af omstændighederne, den øverste stilling.

Begge side-stillingerne bliver enten midterste stilling eller laveste stilling, når de rykkes let ind mod midten.

Det er det, jeg mener med, at der findes stillinger, som er ikke-stillinger. Det drejer sig frem for alt andet altid om, at man fører det lange sværd med den hensigt at uskadeliggøre modstanderen. Selv når man parerer, slår, springer,

eller rammer modstanderens lange sværd, når han angriber, må man i samme bevægelse hugge ham ned. Det er afgørende at forstå og at lære dette.

Hvis man kun tænker på at parere, slå, holde eller ramme hans sværd, kan man ikke samtidig koncentrere sig om at ramme ham.

Uanset forholdene og situationen må man tænke på alt det, der sker, som et middel til at ramme modstanderen og uskadeliggøre ham. Dette må man sætte sig grundigt ind i. Hvis man tænker på et stort slag med flere mennesker, så svarer det, at danne en række af soldaterne, til de stillinger, man indtager med sværdet. Alt sammen for at vinde i kampen. Man må ikke blive fastlåst i en bestemt form. Dette skal man overveje grundigt.

Om at ramme modstanderen i det rette øjeblik

TEKI O UTSU NI ICHI HYŌSHI NO UCHI NO KOTO

Den rytme-føring, der fører til, at man rammer sin modstander, kaldes for *det rette øjeblik hug*. Indtag en stilling inden for sværdets afstand over for din modstander. Uden at bevæge din krop slår du i det rette øjeblik rytmelig og spontant, før han kan beslutte sig for noget.

Koordineringen af et hug, før modstanderen kan beslutte sig for at undvige, parere eller slå igen, er *det rette øjeblik hug*.

Lær dette hugs rytme og koordinering, og øv for at være i stand til at hugge i en brøkdel af et sekund.

To-rytmehugget fra hoften

NI NO KOSHI NO HYŌSHI NO KOTO

Her tænkes på den situation, hvor man retter et hug mod sin modstander, og han undviger endnu hurtigere. I dette tilfælde gør man først, som om man hugger, så han anspænder sig mod

slaget, viger tilbage, og umiddelbart efter slapper af et øjeblik. I det øjeblik hugger man ham hurtigt ned. Dette er to-rytmehugget fra hoften.

Man kan vanskeligt lære at føre sværdet ved blot at læse denne bog, men hvis man får god vejledning, vil man hurtigt forstå det.

Det spontane hug³¹

MUNEN MUSO NO UCHI TO IU KOTO

Når du og din modstander beslutter jer for at slå på samme tid, skal du både indtage den stilling, der retter sig mod at ramme hans krop, koncentrere din vilje til at ramme og således overvinde ham med dit sind, samt ramme ham med et naturligt og kraftfuldt hug fra tomheden. Dette kaldes for *det spontane hug*³².

Det flydende vands hug

RYŪSUI NO UCHI TO IU KOTO

Med *det flydende vands hug* tænkes på den situation, hvor man står klinge mod klinge med en jævnbyrdig modstander. Når han trækker sig tilbage med et hurtigt spring og prøver at parere dit lange sværd, saml da både din kropslige styrke og dit sinds styrke og før dit sværd roligt og overbevisende i overensstemmelse hermed; og meget langsomt, næsten nølende, som en flod strømmer afsted i sine nedre, store og brede udløb slår du meget dybt og meget hårdt. Når man mestrer dette hug, er det uhyre sikkert og effektivt. I dette tilfælde er det meget vigtigt at være klar over sin modstanders dygtighed og styrke.

31. Spontan: *Munen muso*, som betyder evnen til at handle roligt og naturligt, uanset hvilke farer og udfordringer, man står overfor. *Munen muso* betyder, at man tænker på ingenting. Det vil sige, at man udelukkende koncentrerer sig om at slå. Både kroppen og sindet forbereder sig spontant og automatisk til det. - 32. Slaget som er fri for verdslige tanker, slaget som er ikke-tanke.

eller rammer modstanderens lange sværd, når han angriber, må man i samme bevægelse hugge ham ned. Det er afgørende at forstå og at lære dette.

Hvis man kun tænker på at parere, slå, holde eller ramme hans sværd, kan man ikke samtidig koncentrere sig om at ramme ham.

Uanset forholdene og situationen må man tænke på alt det, der sker, som et middel til at ramme modstanderen og uskadeliggøre ham. Dette må man sætte sig grundigt ind i. Hvis man tænker på et stort slag med flere mennesker, så svarer det, at danne en række af soldaterne, til de stillinger, man indtager med sværdet. Alt sammen for at vinde i kampen. Man må ikke blive fastlåst i en bestemt form. Dette skal man overveje grundigt.

Om at ramme modstanderen i det rette øjeblik *TEKI O UTSU NI ICHI HYŌSHI NO UCHI NO KOTO*

Den rytme-føring, der fører til, at man rammer sin modstander, kaldes for *det rette øjeblik hug*. Indtag en stilling inden for sværdets afstand over for din modstander. Uden at bevæge din krop slår du i det rette øjeblik rytmelig og spontant, før han kan beslutte sig for noget.

Koordineringen af et hug, før modstanderen kan beslutte sig for at undvige, parere eller slå igen, er *det rette øjeblik hug*.

Lær dette hugs rytme og koordinering, og øv for at være i stand til at hugge i en brøkdel af et sekund.

To-rytmehugget fra hoften

NI NO KOSHI NO HYŌSHI NO KOTO

Her tænkes på den situation, hvor man retter et hug mod sin modstander, og han undviger endnu hurtigere. I dette tilfælde gør man først, som om man hugger, så han anspænder sig mod

slaget, viger tilbage, og umiddelbart efter slapper af et øjeblik. I det øjeblik hugger man ham hurtigt ned. Dette er to-rytmehugget fra hoften.

Man kan vanskeligt lære at føre sværdet ved blot at læse denne bog, men hvis man får god vejledning, vil man hurtigt forstå det.

Det spontane hug³¹

MUNEN MUSO NO UCHI TO IJU KOTO

Når du og din modstander beslutter jer for at slå på samme tid, skal du både indtage den stilling, der retter sig mod at ramme hans krop, koncentrere din vilje til at ramme og således overvinde ham med dit sind, samt ramme ham med et naturligt og kraftfuldt hug fra *tomheden*. Dette kaldes for *det spontane hug*³².

Det flydende vands hug

RYŌSUI NO UCHI TO IJU KOTO

Med *det flydende vands hug* tænkes på den situation, hvor man står klinge mod klinge med en jævnbyrdig modstander. Når han trækker sig tilbage med et hurtigt spring og prøver at parere dit lange sværd, saml da både din kropslige styrke og dit sinds styrke og før dit sværd roligt og overbevisende i overensstemmelse hermed; og meget langsomt, næsten nølende, som en flod strømmer afsted i sine nedre, store og brede udløb slår du meget dybt og meget hårdt. Når man mestrer dette hug, er det uhyre sikkert og effektivt. I dette tilfælde er det meget vigtigt at være klar over sin modstanders dygtighed og styrke.

31. Spontan: *Munen muso*, som betyder evnen til at handle roligt og naturligt, uanset hvilke farer og udfordringer, man står overfor. *Munen muso* betyder, at man tænker på ingenting. Det vil sige, at man udelukkende koncentrerer sig om at slå. Både kroppen og sindet forbereder sig spontant og automatisk til det. - 32. Slaget som er fri for verdslige tanker, slaget som er ikke-tanke.

Det alt omfattende hug

EN NO ATARI TO IJU KOTO

Når man retter et hug mod sin modstander, og han forsøger at opfange det og parere, skal man med et enkelt hug ramme hans hoved, hænder og ben.

Ram ham på ét øjeblik overalt. Dette er *det alt omfattende hug*.

Dette hug må man virkelig mestre. Det er et hug, man ofte bliver udsat for. Man må lære det ved at erfare det i praksis gang på gang.

Om gnist hugget

SEKKA NO ATARI TO IJU KOTO

Med *gnist hugget* menes, at man slår med en ret stor kraft, men uden at løfte sit eget sværd det mindste. Når dit eget lange sværd og modstanderens sværd er så tæt på hinanden, at de næsten rører hinanden, slå da med en ret stor kraft, men uden at løfte dit eget lange sværd bare den mindste smule. Det er nødvendigt, at man slår hurtigt ved at bruge kræfterne fra ben, krop og hænder. Det er ikke muligt at blive i stand til at udføre dette hug uden at øve det om og om igen. Hvis man øver sig, som det kræves, vil man blive i stand til at slå med stor styrke.

Om de røde blades hug

MOMIJI NO UCHI TO IJU KOTO

De røde blades hug består i, at man slår ned mod modstanderens lange sværd og ens sind får kontrollen over det.

Når modstanderen med sit lange sværd indtager en stilling for at slå dig ned, skal du apparere det med *det spontane hug*, eller *gnist hugget*. Hvis dine hug uddeles med den bestemte hensigt, at han skal tabe sit lange sværd, fører det med sikkerhed til, at han taber det. Hvis man mestrer denne måde, kan man let vinde. Øv derfor meget.

Om kroppen i stedet for det lange sværd

TACHI NI KAWARU MI TO IJU KOTO

Kroppen i stedet for det lange sværd kunne også kaldes for *det lange sværd i stedet for kroppen*. Når man hugger mod en modstander med det lange sværd, bevæger man aldrig kroppen og sværdet samtidig. Først indtager kroppen stillingen, man fører hugget fra, og denne stilling vil være afhængig af modstanderens angrebsstilling, og så følger det lange sværd denne stilling op ved at blive ført i et hug mod modstanderen umiddelbart efter.

Der er også visse tilfælde, hvor det lange sværd slår, mens kroppen er ubevægelig, men normalt bevæger kroppen sig først, og derefter slår sværdet til. Undersøg dette forhold grundigt og øv dig i det.

Om hug og ikke-hug³³

UTSU TO ATARI TO IJU KOTO

Der er forskel på *at hugge* og *at ikke-hugge*. *At hugge* vil sige bevidst og præcist at føre et hug, uanset på hvilken måde man fører det. *At ikke-hugge* betyder at røre modstanderen, uanset hvor kraftfuldt man gør det. Så det er altså også et *ikke-hug*, selv om det er så kraftigt, at modstanderen dør øjeblikkeligt. *At hugge* er at gøre dette bevidst. Disse forhold må du sætte dig grundigt ind i.

Når man *ikke-hugger* imod modstanderens hænder eller ben, så er dette først og fremmest

33. Udtrykket for *hug* er *utsu*, som betegner, at man med hensigt og koncentreret bevidsthed fører sit hug. Udtrykket for *ikke-hug* er *ataru*, som betegner, at man hugger uden at tænke på, at man gør det, man gør det blot. *Ikke-hug* er *Munen muso*, den spontane handling, hvor tanke og krop er ét. I et *hug*, et *utsu* investerer man al sin koncentration, al sin opmærksomhed, alle sine kræfter og hensigter i slaget, så man anspænder sig ind i et handlingsforløb, man ikke kan trække sig tilbage fra og bliver brændt op i. *Ikke-hug*, *ataru* er det "passive", "hensigtsløse" slag.

udelukkende at *ikke-hugge*. Dette gør man ofte for at være i stand til at *hugge* bagefter. At *ikke-hugge* betyder at komme i kontakt med sin modstander. Øv dig i at blive i stand til at skelne mellem disse to hug og tilstande. Man må lære at improvisere.

Om den kortarmede abes krop

SHŪKŌ NO MI TO IU KOTO

Med udtrykket *den kortarmede abes krop* beskrives det forhold, at man ikke strækker sine arme ud. Det er et trick eller en teknik, hvor man hurtigt læner sig frem mod sin modstander i det øjeblik, han skal til at hugge mod dig. Du fører din krop tæt ind mod hans uden at strække dine arme frem. Hvis man strækker sine arme frem, er der altid en tendens til, at ens krop bliver trukket ud af balance. Bevæg derfor hurtigt hele din krop nærmere til din modstander, hvis der er så kort afstand imellem jer, at I kan nå hinanden ved at strække hånden frem. Så er det let at stille din krop tæt mod hans. Dette må du undersøge og lære grundigt.

Lak og lim kroppen

SHIKKO NO MI TO IU KOTO

Med *lak og lim* mener jeg, at man holder sig i tæt kontakt med sin modstanders krop og ikke lader sig skubbe væk fra ham. Når man nærmer sig sin modstanders krop, fører man sit hoved, kroppen og benene tæt ind mod ham.

De fleste holder deres krop væk, selv om de fører benene og hovedet tæt ind mod modstanderen. Du skal derimod også holde din krop tæt ind mod hans, så der ikke er nogen åbning imellem hans og din krop. Undersøg og øv dette forhold omhyggeligt.

At sammenligne højden

TAKEKURABE TO IU KOTO

Med *at sammenligne højden* tænker jeg på, at når som helst du har din krop tæt imod din modstanders krop, må du ikke lade din krop krympe sammen, men skal tværtimod strække benene, ryggen og nakken og holde dig tæt mod ham, så I står ansigt til ansigt, og du vinder udelukkende ved at være den højeste. Dette må man undersøge og arbejde meget med.

Klæbrighed

NEBARI O KAKURU TO IU KOTO

Når både du og din modstander angriber med lange sværd, og din modstander afparerer dit angreb, hold da dit lange sværd *klæbende* mod hans med uafviselig bestemthed.

At være *klæbrig* og *sej* betyder ikke, at du angriber med stor kraft, men at dit lange sværd ikke lader sig skubbe væk. Når du går tættere på ham i et angreb, mens du holder dit lange sværd imod hans, må du gennemføre det så roligt som muligt.

Der er *klæbrighed* og *sejhed*, og der er *at blive sammenfiltret*. *Klæbrighed* og *sejhed* er styrke, og *sammenfiltrering* er svaghed. Du må kende forskel på disse to.

Kropshugget

MI NO ATARI TO IU KOTO

Med *kropshugget* mener jeg, at man kommer igennem sin modstanders parader og rammer hans krop med sin egen krop. Vend dit ansigt let mod siden og ram din modstanders bryst med et slag fra din let løftede venstre skulder.

Rām ham med så stor styrke som muligt, med dit åndedræt under kontrol og i rytme med hugget, samt med bestemthed for at skubbe ham væk.

Når du har tilegnet dig denne angrebsmåde,

bliver du i stand til at kaste din modstander tre, sommetider fem meter væk, og det er endog muligt at ramme ham, så han dør. Øv dette grundigt.

De tre måder at afparere på MITSU NO UKE NO KOTO

Med *de tre måder at afparere på* mener jeg, at

- når du går ind til modstanderen og han sætter et angreb ind mod dig, må du afparere hans lange sværd på en sådan måde, at du stikker mod hans øjne og får hans sværd til at skride ud til din højre side, eller

- når modstanderen angriber, parer da på en sådan måde, at dit lange sværd kastes mod hans højre øje, som om hugget vil ramme hans hals, eller

- når modstanderen hugger mod dig, og når du går mod ham med dit korte sværd, vær da ikke alt for koncentreret om at afparere hans lange sværd, og gå efter at stikke ham i ansigtet med venstre hånd.

Dette er om de tre afparinger; tænk i hvert enkelt tilfælde på at bruge venstre hånd som en knytnæve, du sætter ind mod din modstanders ansigt.

At stikke mod ansigtet

OMOTE O SASU TO IU KOTO

Med *at stikke mod ansigtet* mener jeg, at når du står konfronteret med modstanderens lange sværd, er din vilje samlet om at ramme ham i ansigtet ved at lade dit eget sværds spids være rettet mod hans ansigt. Når du har den uafviselige hensigt at ramme ham i ansigtet, vil han søge at rykke sit ansigt og sin krop væk. Hvis han prøver at rykke væk fra dig, er der mange måder, hvorpå man kan sejre over ham. Denne opfølgring må man være opmærksom på.

Hvis modstanderen prøver at rykke sig væk under kampen, har du allerede vundet; derfor er

det så vigtigt *at stikke mod ansigtet*. Dette må man aldrig glemme. Når man udøver krigskunsten, må man virkelig træne denne fordelagtige metode særdeles grundigt.

At stikke efter hjertet

KOKORO O SASU TO IU KOTO

Med *at stikke efter hjertet* mener jeg, at når man er i kamp og omgivelserne er så snævre, at de forhindrer én i at føre hug fra oven eller fra siden, så man simpelthen ikke kan komme til at hugge, skal modstanderen stikkes.

For at undgå modstanderens lange sværd skal du vende bagkanten af dit sværd vinkelret mod ham på en sådan måde, at spidsen ikke ryster, og stikke mod hans bryst. Når man er træt, eller når ens sværd ikke kan skære igennem, må man bruge denne metode. Man må omhyggeligt tilegne sig den dybere mening i denne metode.

Om udråb

KATSU TO IU KOTO

Udråb betyder, at man kommer med udbrud, når man angriber og prøver at holde sin modstander nede, idet man fører sit sværd mod ham nedefra, efter at han har angrebet, og således rammer ham med retur-hugget. Begge bevægelser udføres i en hurtig, bestemt og præcis rytme, hvor man siger *kah!* og *toh!*, når man fører hugget ned ind mod ham, og siger *kah!*, når man fører retur-hugget nedefra og siger *toh!*, når man slår. Det er oftest denne rytme, man kommer ud for i kamp. Denne *udråbs-metode* bruges med den hensigt at ramme fjenden, idet man rytmisk lader udråbene falde sammen med, at man løfter sværdet med uafviselig bestemthed og slår på én gang. Dette må du lære ved gentagne øvelser.

Slå væk afpareringen

HARI UKE TO IJU KOTO

Hvis ens rytme under en kamp er blevet ensformig, må man svare på modstanderens angreb med det lange sværd ved først at slå det væk og derefter slå igen.

At slå væk udføres ikke med et særligt stærkt hug, og afpareringen i sig selv er heller ikke særligt kraftfuld. Afhængig af den type langsværd, som ens modstander angriber med, slår man det væk, og her er det helt afgørende, at man dernæst rammer modstanderen med en hurtigere bevægelse end den, hvormed man slog hans sværd væk. Det er afgørende vigtigt at bevare offensiven ved at slå ham væk, før han gør det, og føre sit hug mod ham i én sammenhængende rytme, før han gør det.

Når man har lært at slå væk, er det underordnet, hvor voldsomt ens modstander fører sit hug, for så længe man bevarer viljen til at slå hans sværd væk, er der ingen mulighed for, at spidsen af ens eget sværd vil blive skubbet blot den mindste smule væk. Dette må man indøve grundigt for at lære det.

Når der er mange modstandere

TATEKI NO KURAI NO KOTO

Når der er mange modstandere henviser til de tilfælde, hvor man ene mand kæmper mod et stort antal modstandere.

Man skal trække både det lange og det korte sværd og indtage en stilling, hvor man holder det lange sværd og det korte sværd horisontalt, idet man strækker dem ud til venstre og til højre. Selv om modstanderne angriber fra alle fire sider, skal man kæmpe ved udelukkende at skubbe dem væk fra sig i én retning.

Når de går frem for at angribe, må man omhyggeligt vurdere, hvem af dem, der først når inden for rækkevidde, og hvem der når frem senere.

Man må holde øje med alle modstandernes bevægelser, blive klar over, hvilken rytme de går frem og fører deres hug med, og man må kæmpe på en sådan måde, at ens eget sværd i henholdsvis venstre og højre side krydser over samtidig. Vær aldrig afventende. Man må straks have begge arme i parathedstilling og hugge kraftfuldt ind på modstanderne, hvor de måtte trænge frem, idet man er drevet af viljen til at skubbe dem væk, slå afgørende til imod dem, og knuse dem.

Uanset hvad du gør, skal du drive modstanderne tilbage og presse dem sammen, som om de var fisk fanget på én snor og viklet sammen med hinanden, og når du kan se, at deres slagorden er gået i knude, går du frem og hugger øjeblikkeligt med stor styrke, uden at de får tid til at foretage sig noget.

Det hjælper ikke noget, hvis man blot skubber dem tilbage, når de klumper sig sammen. Det er ligeså nytteløst kun at slå til imod dem, efterhånden som de trænger sig frem, fordi du kommer til at vente på, de trænger sig frem. Bliv nøje klar over med hvilken rytme modstanderne slår til og lær, hvordan man bryder deres rytme og sejrer med sin egen.

Øv så tit det er muligt ved at samle en stor gruppe og presse den væk ved at presse din egen krop frem, så én mod ti, eller endog mod tyve bliver en let sag. Det må studeres og øves grundigt.

Principperne for at udveksle hug

UCHIAI³⁴ NO RI NO KOTO

Man lærer at vinde med strategien *fordelen ved at slå hinanden* ved at tilegne sig *det lange sværds vej*. Dette vil jeg ikke beskrive i detaljer her. Øver man sig flittigt og omhyggeligt, bliver man uovervindelig.

Vejen til strategiens hjerte ligger i det lange

34. Uchiai: at slå hinanden.

sværd. Dette er den mundtlige overleverings område.

Ét hugget

HITOTSU NO UCHI TO IJ KOTO

Man er sikker på at vinde, når man kæmper med *ét hugs sindet*. Det er kun muligt at forstå og lære dette, hvis man omhyggeligt sætter sig ind i *strategien*. Hvis man virkelig lærer *strategiens vej*, vil den komme fra éns inderste, man vil være i stand til at bruge den i enhver situation, og man vil vinde efter behag. Man må studere og øve for at opnå dette.

Den direkte meddelelses sind

JIKITSU NO KURAI TO IJ KOTO

Den direkte meddelelses sind vil sige, at man modtager *de-to-himle-som-én* skolens *sande vej* og giver den videre. Det er vigtigt, at man øver sig omhyggeligt og at denne *strategi* bliver en integreret del af én selv. Dette er den mundtlige overleverings område.

Det, der står i dette kapitel, er essensen af min skoles teknik i sværdfægtning.

For at mestre *det lange sværds vej*, der gør én uovervindelig, må man først lære de fem grundpositioner og stillinger, og din krop vil være *det lange sværds vej*. Du vil have dens rytme i dig som din inderste erfaring. Slutteligt vil dit selv, dit lange sværd og dine hænder være fuldt erfarne og være ét. Din krops og dine bens bevægelser vil være ét med dit indre. Du vil på denne måde efterhånden tilegne dig *strategiens vej*, vinde over én modstander, dernæst over to modstandere, og endelig blive i stand til at skelne mellem godt og ondt ud fra *strategiens vej*. Denne indsigt og erfaring når du ved nøje at øve det, der er beskrevet i denne bog. Man må skridt for skridt gå ned ad en tusinder af kilometer lang vej og i sit inderste indoptage essensen af den erfaring, man får af gentagne øvelser

og konfrontationer uanset med hvem, og uanset hvor og hvornår.

Overvej med et roligt og tålmodigt indre, at det er *krigerens*³⁵ *vej* at tilegne sig denne *strategi* i dag at vinde over dig selv, som du var i går, i morgen at vinde over en, der er mindre værd og ikke så dygtig som dig, og så at vinde over en, der er større og bedre end dig, idet du følger denne bogs anvisninger til punkt og prikke og ikke lader din indre bestemthed skride det mindste ud eller dine tanker flakke om.

Uanset hvor mange sejre det måtte lykkes én at få over sine modstandere, så vil de ikke være *den sande vejs* sejre, hvis de opnås med midler, der er imod *strategiens skole*. Hvis det inderste i den lære, jeg beskriver her, er del af dit eget inderste, vil du være i stand til ud fra din egen evne og indsigt at vinde over mange dusin mænd. Når man mestrer *strategiens vej* inden for fægtekunsten, har man en evne og færdighed, der kan bruges både i slag, hvor flere er involveret, og i dueller.

Man siger, at øve i tusind dage er træning, og at øve i ti tusind dage er fuldendelse. Overvej dette grundigt.

Den tolvte dag af *shōhōs* andet års³⁶ femte måned.

Til Terao Magonojō.

Shinmen Musashi

35. *Bushi*. - 36. 1645.

Ildens bog

Hi no Maki

Inden for min *de-to-himle-som-én* skoles *strategi* beskrives kamp som ild. Det, der har betydning for, om man sejrer eller taber, beskrives derfor i dette *ild*-kapitel.

Generelt har de fleste et alt for snævert syn på *strategiens* muligheder, når de søger at forstå den. De prøver at vinde ved at bevæge deres fingerspidser ganske let, eller ved blot at bevæge deres håndled nogle få centimeter. De tror, at de kan sejre, når underarmen bevæger sig med en bestemt hastighed, som om de viftede med en fane, eller de tror, at de har alle fordele, hvis de blot er lidt hurtigere end deres modstander med træningssværdet af bambus. De hengiver sig til øvelser, der skal øge bevægeligheden i arme og ben for at blive så hurtige som muligt.

Ud fra min *strategi*, som den ene gang efter den anden har modstået kampens farer, hvor liv var på spil i situationer med kamp på liv og død, har man lært *sværdets vej*, det vil sige man erfarer og forstår styrkerne og svaghederne i modstanderens huggende lange sværd. Man skal få indsigt i, hvordan man bruger sværdets æg og dets bagkant. Min disciplinering og uddannelse bygger på at overvinde modstandere. Derfor ved jeg, at det ikke drejer sig om at gå op i små og ubetydelige detaljer. Disse teknikker bliver endog endnu mere uhensigtsmæssige, når man kæmper i fuld udrustning.

I en kamp, hvor man er ene mand og kæmper for sit liv imod fem eller ti modstandere på én gang, viser min *strategi vejen* til sejr. Derfor er der ingen forskel på principperne for altid at

vinde, uanset om man er én mod ti eller tusind mod ti tusind.

Det er imidlertid ikke muligt at samle tusind eller ti tusinder af mennesker til de daglige øvelser for at udvikle denne *vej*. Men selv når man øver sig alene med det lange sværd, kan man med *strategiens indsigt* lære, hvordan man vinder over ti tusind. Man kan opnå fuldstændig indsigt og uovervindelig på denne *vej* ved at gennemskue modstanderens taktik og erkende de stærke og svage sider i den.

Hvis du gør dig klart, at du er den eneste i hele verden, som virkelig kan tilegne dig *strategien*, og hvis du er dybt engageret i at mestre denne *vej* og øver dag ud og dag ind på at udvikle og nuancere dine færdigheder, så er du den, der kan opnå den frihed og den kraft, der skaber mirakler. Du vil få overnaturlige evner. Dette er hemmeligheden ved at praktisere *strategiens vej*.

Om stedets betydning

BA NO SHIDAI TO IU KOTO

Det er vigtigt, at man nøje undersøger stedet, hvor kampen foregår. Man skal altid have solen i ryggen, så indtag din kampstilling med solen bag dig. Hvis omstændighederne forhindrer en i at have solen i ryggen, skal man sørge for at have den på sin højre side.

Foregår kampen inden døre, gælder det samme. Man skal sørge for, at man har lyset i ryggen eller på sin højre side. Man må sikre sig, at man ikke blokeres bagfra, og at man har god plads til venstre for sig, mens man bevæger sig fremad og beskytter højre side med sværdet. Er det en kamp om natten, hvor man kan se sin modstander, skal man sørge for, at man på samme måde har ilden bag sig og lyset på sin højre side.

Man skal gøre, hvad man kan, for at indtage en stilling, hvor man er så højt oppe som muligt og kan se ned på sin modstander. Når det er

indendørs, skal man betragte gæstens siddeplads³⁷ som den høje plads.

Når kampen er i gang, skal man bestræbe sig på at jage omkring med modstanderen ved at gå til venstre og tvinge ham ind på det sted, hvor det er vanskeligt for ham at bevæge sig. Når han først er låst fast på et akavet sted, må han ikke få lejlighed til at se sig omkring og blive klar over, hvor han er. Dette gælder også, når man kæmper indendørs: driv ham ind over dørtrin, under overliggere, ind mellem dørkarne, skydedøre, ud på balkoner, ind mellem søjler, og stadig uden at han får mulighed for at se sig omkring og blive klar over sin situation.

I alle kampsituationer skal modstanderen drives ind i stillinger og ind på steder, der er til fordel for én selv, for eksempel steder hvor det er vanskeligt for ham at få ordentligt fodfæste, som blokerer ham til siderne, eller på anden måde vanskeliggør hans bevægelser. Disse forhold må man undersøge nøje og øve sig på at udnytte.

De tre måder hvorpå man kommer modstanderen i forkøbet

MITSU NO SEN TO IU KOTO

Den første måde *at komme i forkøbet* på er *Ken no Sen*³⁸, hvor man selv gør den første bevægelse.

Den anden, *Tai no Sen*³⁹, er, når ens egen første bevægelse sætter ind umiddelbart efter, at modstanderen har bevæget sig.

Den tredje er *Taitai no Sen*⁴⁰, som er det forudgribende angreb, man sætter ind i selvsamme øjeblik, man selv og modstanderen angriber samtidig.

Der findes ikke i nogen form for kamp andre

37. Gæstens *siddeplads* er den bedste plads i et japansk rum. Normalt er det pladsen foran *tokonoma*, hvor der hænger billeder eller står en vase med blomster osv, og hvorfra man kan se skydedørene til rummet. - 38. Det første angreb. - 39. Det afventende angreb. - 40. Krop følger krop angrebet.

komme i forkøbet angreb end disse tre muligheder. Da en hurtig og afgjort sejr afhænger af den måde, hvorpå man mestrer disse komme i forkøbet angreb, har de den mest afgørende betydning inden for strategien.

Med hensyn til at komme i forkøbet findes uendeligt mange forhold, som det er vigtigt at kende og sætte sig ind i, men det er ikke muligt at nedskrive alle disse nuancer her. Spørgsmålet om at komme i forkøbet besvares først og fremmest af de omstændigheder, der kendetegner den aktuelle situation, man er i. Man sejrer ved at gennemskue modstanderens hensigt bag hans fremtræden og ved at bruge min strategis vej.

- Først er der altså *Ken no Sen*, det første angreb. Her beslutter man sig for at tage initiativet ved at angribe først. Man indtager roligt den stilling og position, hvorfra man vil sætte sit angreb ind, og så angriber man som et lyn og uden tøven. Et indledende angreb som dette skal overfladisk set være uhyre kraftfuldt og hurtigt, men det gennemføres på en sådan måde, at man har bevaret en del gode reserver. Man må ikke bruge hele sin energi på dette første angreb. Det er et angreb, der føres med en uafviselig viljestyrke og med et hurtigere benarbejde end normalt, så man med én bevægelse som i ét hurtigt åndedrag har rystet og overmandet sin modstander. Det er et angreb, hvor ens sind er fuldstændig roligt og fyldt med kraften til fra først til sidst entusiastisk og uafviseligt at vinde, så ens modstander overvindes i hans inderste. Dette hører under *Ken no Sen*.

- For det andet er der *Tai no Sen*, det afventende angreb. Når modstanderen angriber, lader man, som om det ikke rører én det mindste og foregiver samtidig at være svag. Når modstanderen er kommet ganske tæt på, forøger man pludselig afstanden til ham ved at springe tilbage og foregive, at man løber væk. Man kommer da tilbage med ét kort angreb og vinder i samme øjeblik, man ser modstanderen slapper af. Dette er én af

måderne at bruge *Tai no Sen* på. En anden er, at når modstanderen angriber med stor kraft og man sætter et modangreb ind med endnu større kraft, vil man ændre den rytme, han angreb i. Man må drage fordel af det øjeblik, hvor dette rytmeskift indtræder, og vinde. Dette er princippet for *Tai no Sen*.

- Den tredje måde er *Taitai no Sen*, krop følger krop angrebet. Dette angreb bruges, når modstanderen både trænger hurtigt frem og med stor kraft. Man svarer da igen med stor ro og styrke, og når han er kommet tilstrækkeligt tæt på, angriber man som et lyn i ét hurtigt åndedrag og sejrer. Når modstanderen til gengæld trænger frem på en rolig måde, skal man bevæge sig lidt hurtigere end normalt på en måde, der kan sammenlignes med at strømme afsted og flyde ovenpå, og i det øjeblik, hvor modstanderen er kommet tæt nok på, laver man et finteudfald, tager bestik af hans reaktion, og angriber så hurtigt og vinder. Dette er *Taitai no Sen*, som vanskeligt lader sig beskrive mere detaljeret her.

Det, jeg her har skrevet om de tre komme i forkøbet angreb, er blot de grundlæggende træk, og man må arbejde videre med dem og udvikle dem. De drejer sig altså ikke om, at man altid er den, der angriber først uden hensyn til situationen og omstændighederne, men samtidig må man sige, at generelt set er det ønskeligt, at man selv er den, der indleder angrebet og på denne måde anbringer modstanderen som den, der skal forsvare sig. Uanset om man imidlertid selv angriber først, eller om modstanderen indleder angrebet, så er tilegnelsen af *komme i forkøbet* angrebet et inderste princip i min strategi, der sikrer, at man altid vinder.

At holde puden nede

MAKURA O OSAYURU TO IJU KOTO

At holde puden nede betyder, at man ikke giver modstanderen mulighed for at løfte hovedet. På

strategiens vej er det særligt uheldigt, hvis éns modstander begynder at trække rundt med én, eller man kommer i defensiven. Uanset hvad der måtte ske i enhver situation, er det bedste, at man frit kan trække rundt med sin modstander og dermed være i offensiven.

Man må forudsætte, at ens modstander tænker det samme som én selv, men denne indsigt fører ikke til noget, hvis man ikke er klar over, på hvilken måde den anden part vil handle. Inden for *strategien* betyder *at holde puden nede*, at man standser sin modstander, når han prøver på at slå til, at man blokerer ham, når han prøver at gøre udfald, og at man vrister sig fri, når han prøver at komme i håndgemæng med én. Det vil sige, at den, der er veltrænet i og virkelig har tilegnet sig sin *strategi*, vil i en sværdkamp på forhånd vide, hvad modstanderen har i sinde og er på vej til, uanset hvad modstanderen foretager sig. Når modstanderen prøver at slå til, vil han blive standset, før han overhovedet er kommet i gang, nemlig ved *s* i slå, og vil ikke få mulighed for at fortsætte. Man må standse sin modstanderen ved *a*, når han prøver at angribe. Man må standse ham ved *s*, når han prøver at springe. Man må standse ham ved *h*, når han prøver at hugge én ned.

Når éns modstander bevæger sig, er det vigtigt, at man lader ham realisere de bevægelser, han ikke kan bruge til noget, og at man blokerer de bevægelser, han kan bruge. På denne måde gør man det umuligt for ham at gennemføre sine hensigter. Hvis man imidlertid hele tiden prøver at blokere modstanderen og holde ham nede, anbringer man sig selv i defensiven. Den, der har tilegnet sig *strategiens vej*, gennemfører først og fremmest alle sine egne hensigter og bevægelser i overensstemmelse med *vejen*. Når modstanderen prøver at udføre en handling, skal man blokere den øjeblikkeligt og forpurre det, han var i gang med, uanset hvad det var. Man må skaffe sig friheden til at styre modstanderen. Også dette lærer man gennem øvelse og

erfaring. Man må omhyggeligt tilegne sig *at holde puden nede*.

At komme over vandet

TO O KOSU TO IU KOTO

Når man taler om *at komme over vandet*, kan det betyde, at man krydser over et hav eller krydser en kanal. Det kan være en kort eller lang strækning. I løbet af ens liv er der normalt mange vanskelige situationer, som kan sammenlignes med, at man krydser over vandet. Man kommer over vandet ved at styre sin båd, ved at undersøge det havområde, man skal krydse, og ved at se, om båden er i orden. Man tager bestik af det fordelagtige og ufordelagtige ved vejsituationen, foretager de nødvendige tilpasninger til de faktiske forhold. Man lader sig ikke afholde fra disse forholdsregler og kan sejle alene, selv om en anden båd eller andre både vil sejle sammen med en. Man sætter sin lid til en skrå vind, eller lader sig skubbe frem af en vind, der kommer ind bagfra, og hvis vinden skifter retning, ror man over havet for at nå frem til havnen.

På samme måde som når man sejler over vandet, må man have denne spirituelle holdning for at komme gennem livet, være fast og bestemt og sætte alle sine energier ind på at overvinde vanskeligheder.

I enhver brug af *strategien*, også i faktisk kamp, er det vigtigt *at komme over vandet*. At overvinde en vanskelighed, at kende modstanderens evner, og at være klar over ens egen styrke og handle i overensstemmelse med *strategiens principper* kan sammenlignes med den dygtige kaptajn, der sikkert krydser over havet.

Når man først har overvundet vanskeligheden, kan man føle sig sikker. Når man selv er kommet over vandet, er modstanderens svagheder samtidig kommet frem i lyset, og man har fået overtaget og kan sejre. Det er vigtigt *at komme over vandet*, og dette vigtige princip inden for *strategien* gælder lige så meget for store slag,

hvor der er mange, der kæmper, som for dueller. Lær dette grundigt.

At kende de herskende omstændigheder

KEIKI O SHIRU TO IJU KOTO

At kende de herskende omstændigheder betyder, at man undersøger, hvilken strategi, der er bedst, og hvordan man bedst kan lade sine egne tropper rykke frem, når man er involveret i slag med mange deltagere. Man må vide, om modstandernes kampånd er stor eller lille, kende modstandernes psykologiske tilstand, have indsigt i de herskende omstændigheder i området, hvor kampen finder sted, og nøje holde øje med, hvordan fjendens tropper har det og hvad de foretager sig.

I en duel er det afgørende, at man forstår sin modstanders personlige *energistrømning* og hans udstråling, at man bliver klar over hans stærke og svage sider, og at man lægger og gennemfører planer, der går på tværs af hans forventninger. Man må kende hans opgangs- og nedgangsperioder, kende rytmen for intervallerne imellem dem, og tage initiativet på denne baggrund.

Forholdenes sammenhæng kan man altid se, hvis man har gode evner, gennemskuer det ydre og ser det indre.

Når *strategien* er blevet en integreret del af dig selv, vil du være i stand til at gennemskue din modstanders tanker, og vil derfor kunne vinde på mange måder. Dette må gennemarbejdes og læres grundigt.

At træde på sværdet

KEN O FUMU TO IJU KOTO

At træde på sværdet er almindeligt brugt inden for *strategien*. Der er for det første brugen af *strategien* i slag med mange deltagere. Selv når der bruges buer og skydevåben, skal man ikke

spilde sin tid med selv at gøre buerne og skydevåbnene skydeklare, når modstanderne angriber - som oftest efter at de har afskudt deres buer og skydevåben -, for så vil man ikke være i stand til selv at tage initiativet, når man skal sætte sit angreb ind. Man skal foretage et lynhurtigt angreb, mens modstanderne endnu er i gang med at skyde buerne af og affyre ildvåbnene. Med et sådant hurtigt angreb forhindrer man dem i at kunne udnytte deres pile, og de vil heller ikke være i stand til at få affyret ildvåbnene. Det vil sige, at man aпарerer angrebet i det øjeblik, det sættes ind, og man vinder ved at træde på det, som fjenden foretager sig.

Hvad angår *strategien* i en duel, vil rytmen blive noget i retning af da-DUM, da-DUM, hvis man slår til, *efter* at modstanderen har slået med sit lange sværd, og man vil ikke kunne sejre på denne måde. Man må forhindre modstanderen i at angribe igen ved, at man med den *indre* uafviselige hensigt *at træde på* hans lange sværd slår til i det øjeblik, han skal til at hugge igen. *At træde* er således ikke en opfattelse, der kun er begrænset til at træde med fødderne. Man må have den bestemte, *inderste* holdning *at træde* med sin krop, sit sind, og naturligvis med sit lange sværd, så man forhindrer modstanderen i at komme igen i en ny runde.

Det afgørende her er således den spirituelle holdning, der er rettet mod at tage initiativet. Selv om jeg har sagt, at man kun bør have én runde med modstanderen, og vinde denne, så betyder det ikke, at man skal mase på med et brag, men snarere, at man urokkeligt skal være indstillet på et holde ham nede. Dette må man tilegne sig omhyggeligt.

At vide når sammenbruddet sker

KUZURE O SHIRU TO IJU KOTO

Alt kan bryde sammen. Huse, kroppe og modstandere bryder sammen, når deres tid er løbet ud og deres rytme brudt.

I slag med mange deltagere siger *strategien*, at det er vigtigt at forfølge modstanderne med stor opmærksomhed, når de er begyndt at vige, for at udnytte det øjeblik, hvor deres rytme ender i sammenbruddet. Hvis man forpasser det øjeblik mulighed, som modstandernes sammenbrud giver, er der mulighed for, at de kommer til kræfter igen.

I en duel går *strategien* ud på, at modstanderens rytme sommetider går i kludder for ham under kampen, og han begynder at bryde sammen. Hvis man ikke er årvågen og dermed forpasser denne situations muligheder, er der stor mulighed for, at modstanderen vil komme til kræfter igen, og det hele gå i stampe. Det er vigtigt at holde øje med sådan et sammenbrud og at slå til og følge op med uafviselig bestemt-hed, så han ikke får mulighed for at samle sig selv op igen. At slå til og følge op vil sige at slå til med styrke. Slå i ét åndedræt til med et hug, der vil gøre det umuligt for modstanderen at komme igen. Det er nødvendigt, at man virkelig helt forstår, hvordan dette hug udføres. Hvis det er et dårligt udført hug, vil det medføre en del ubehageligheder. Sørg for hele tiden at gøre det bedre.

At blive fjenden

TEKI NI NARU TO IJU KOTO

At blive fjenden vil sige, at man tænker sig i fjendens sted. Se dig omkring, og du vil opdage, at selv tyven, som har barrikaderet sig i et hus, hvor han er blevet grebet på fersk gerning, af sine modstandere opfattes som særdeles stærk og farlig. Men hvis man tænker sig i hans sted, vil man indse, at han føler sig hjælpeløs med hele verden imod sig. Den, der er lukket inde i huset, er som en fasan, mens den, der bryder ind for at fange ham, er som en høg. Dette må man forstå ganske nøje.

Når *strategien* angår kamp med mange deltagere, er der en tendens til, at man opfatter mod-

standerne som stærke og selv bliver passiv. Men der er ingen grund til at gøre sig bekymringer, hvis man har gode tropper, forstår *strategiens principper* fuldt ud, og ved hvordan man skal besejre sine modstandere.

Strategien i dueller indebærer, at man bør tænke sig i sin modstanders sted. Hvis du føler, du er i kamp mod en sværdets mand, som er uovervindelig ekspert på *sværdets vej*, vil du tabe. Undersøg og overvej dette nøje.

At frigøre de fire hænder

YOTSUTE O HANASU TO IJU KOTO

At frigøre de fire hænder er at vide, hvornår man skal opgive det, man havde til hensigt, og så vinde med andre midler, når man selv og ens modstander har samme styrke og energi og man er blevet låst fast i hinanden og ikke kan komme videre.

Hvis man i et slag med mange deltagere er kommet i en *fire hånds fastlåsning* og er helt blokeret, må man ikke opgive. Det er eksistensens vilkår i alle livssituationer. Man må indse, at man ikke kan komme videre på denne måde og at de ubehagelige konsekvenser vil blive store, hvis man forbliver der. Man må hurtigt opgive de tidligere planer og finde frem til nye, som modstanderne ikke havde ventet.

I en duel går *strategien* ud på, at man indser, det er nødvendigt at ændre sine planer og på ny gøre sig modstanderens situation klar, hvorefter man sejrer med andre midler. Dette må man være i stand til at vurdere helt præcist.

At flytte skyggen

KAGE O UGOKASU TO IJU KOTO

At flytte skyggen henviser til den metode, man bruger ved de lejligheder, hvor man ikke kan afgøre, hvilke hensigter ens fjende har.

Hvis man i et slag med mange deltagere ikke

er i stand til at få klarhed over fjendens hensigter, lige meget hvad man så gør, skal man foregive, at man vil angribe med stor styrke og meget voldsomt. Man vil da straks få indsigt i fjendens planer, og når man kender dem, vil det være let at sejre ved at reagere hensigtsmæssigt i forhold til dem.

Det samme gælder for dueller. Hvis modstanderen indtager en stilling med det lange sværd bag sig eller ude til siden, så man ikke kan blive klar over hans hensigter, skal man foregive et angreb. Modstanderen vil da afsløre sine hensigter med sit lange sværd. Når man kender hans planer, kan man med fuld sikkerhed sejre ved at reagere hensigtsmæssigt. Hvis man imidlertid er skødesløs, kan man fuldstændig miste sin kamprytme. Undersøg og lær dette nøje.

At undertrykke skyggen

KAGE O OSAYURU TO IU KOTO

At undertrykke skyggen henviser til den metode, man bruger, når man kan gennemskue modstanderens kampånd og -moral.

Når fjenden i kampe med mange deltagere begynder at bruge en bestemt taktik, vil ens bestemthed overvælde ham og han vil skifte taktik, hvis man udviser uafviselig fasthed i sin vilje til og i sine handlinger for at undertrykke hans taktik. Dette følger man op ved også at ændre sin egen taktik, før modstanderen finder ud af noget, og på den måde sejrer man.

I dueller må man få klarhed over modstanderens kampånd ved hjælp af sin egen rytme, som hele tiden må undertrykke hans. På denne måde finder man ud af, hvordan man kan få initiativet og vinde. Dette må du undersøge særdeles grundigt.

At smitte

UTSURAKASU TO IU KOTO

Alt kan overføres, eller smitte. Søvnighed kan smitte, og gaben kan smitte. Også tidsfornemmelse kan smitte.

I slag med mange deltagere kan man svække modstandernes opmærksomhed og gøre dem slappe og uparate. Når de er meget ophidsede og viser tydelige tegn på utålmodighed, skal man lade, som om der ikke er noget som helst, der bekymrer én, og man indtager en fuldstændig rolig, langsom og afslappet holdning. Når man ser, at modstanderen er blevet smittet af denne holdning, har man muligheden for at sejre ved at foretage et kraftfuldt angreb så hurtigt, det er muligt.

Også i en duel er det vigtigt, at man kun giver modstanderen mulighed for at se én som afslappet og rolig i både sind og skind, og at sejre med et lynhurtigt og kraftfuldt angreb.

Man kan på tilsvarende måde gøre sin modstander beruset, få ham til at kede sig, blive ophidset, og få ham til at føle, han er svag og underlegen. Dette må studeres nøje.

At bringe ud af sinds-balance

MUKATSUKASURU TO IU KOTO

I alle situationer har man mulighed for at hidse sin modstander op og bringe ham ud af balance. Man kan gøre det ved at få ham til at føle sig truet, ved at få ham til at føle sig udvejsløs, og endelig ved at overraske ham. Disse muligheder må studeres grundigt.

Selv i slag, hvor der er involveret mange personer, er det vigtigt, at man får modstanderne til at blive oprevne og ude af balance. Man må sejre ved hjælp af et hurtigt angreb, når de mindst venter det. Mens modstanderne endnu ikke har kunnet bestemme sig for noget, starter man sine fordelagtige bevægelser og vinder. På denne måde får de ikke mulighed for at falde til

ro og finde sig selv igen.

Også i dueller er det vigtigt, at man sejrer ved først at konfrontere modstanderen med en langsom angrebsrytme, og så pludselig foretage et lynhurtigt og kraftfuldt angreb. Udnyt den fordel, det giver, at modstanderen bliver oprevet og bragt ud af balance, så han ikke får mulighed for så meget som at trække vejret et sekund. Undersøg dette nøje og lær det.

Om trusler

OBIYAKASU TO IU KOTO

Angst er et udbredt fænomen. Man fyldes oftest af angst over for det ukendte og uventede.

I slag med et stort antal deltagere er det ikke blot de synlige ting, der gør fjenden bange. Det er sandsynligt, at man også vil kunne forskrække ham med støj, eller ved at lade en lille enhed se ud som en stor, eller ved pludselig at angribe fra siderne. Der er alle mulige måder, hvorpå man kan indpode angst i sine modstandere. Man kan derefter vinde ved at benytte sig af den fordel, man får af, at fjenden er blevet forvirret og har mistet sin rytme.

Også i dueller skal man gøre sin modstander bange med sin krop, sit lange sværd, og sin stemme. Det er vigtigt, at man pludselig gør noget, som han slet ikke havde ventet, drager fordel af hans forskrækkelse og angst og besejrer ham. Dette må læres særdeles grundigt.

At sive ind i

MABURURU TO IU KOTO

At *sive ind i* er den vigtige taktik, man bruger, når én selv og modstanderen er kommet i en gensidigt udmattende, fastlåst situation, og man bliver klar over, at man ikke selv kan få den brudt op og afslutte kampen. Så lader man tingene være som de er, *siver ind i* fjenden og bliver ét med ham, og mens man er dér sejrer man ved at bruge en fordelagtig metode.

Når man i både store slag og dueller bliver stående fastlåst med afstand imellem sig selv og modstanderen, med front mod front uden at kunne komme nogen vegne, er det vigtigt at vinde som i glimt af et lyn ved at *sive ind i* fjenden og komme i nærkamp. Bliv i den slags situationer klar over, hvilke midler der skal til for at åbne sejrens vej. Dette må man studere omhyggeligt.

At angribe hjørnene

KADO NI SAWARU TO IU KOTO

Dette henviser til det forhold, at når man angriber noget, som er stærkt, er det vanskeligt at flytte det ved at angribe lige på og forfra. Man må i stedet først angribe hjørnerne og beskadige dem.

I slag med mange deltagere må man, efter en nøje undersøgelse af fjendernes styrke, tilkæmpe sig fordelene ved at angribe de vigtige, frem-skudte hjørner. Når man har uskadeliggjort hjørnernes styrke, vil fjendens samlede styrke være formindsket.

Selv om hjørnernes styrke er blevet reduceret, er det vigtigt også at slå til imod de strategiske punkter og sejre.

Også i dueller gælder det, at hvis man beskadiger hjørnerne på sin modstanders krop, vil kroppen blive svag, og når den er ved at bryde sammen, vil det være let at vinde. Undersøg dette nøje. Det er vigtigt at kende de midler, man vinder med.

At forvirre

UIROMEKASU TO IU KOTO

At *forvirre* betyder, at man nægter sin fjende enhver mulighed for at få en følelse af sikkerhed.

I slag med mange deltagere sørger man for at blive klar over fjendens hensigter på slagmar-

ken, og ved hjælp af min *strategis* mentale kraft forvirrer man hans sind på forskellige måder, så han hverken ved ud eller ind, om man bevæger sig herhen eller derhen, denne vej eller den vej, hurtigt eller langsomt. Brug en rytme, som bringer ham ud af balance og forvirrer ham. Dette er den virkelige vej til sejr.

Også i dueller skal man gribe de lejligheder, der byder sig, og bruge forskellige midler: lad som om du vil hugge og støde og få din modstander til at tro, at du vil hugge efter ham. Når du på denne måde har gjort ham forvirret, drager du fordelene af det og vinder i overensstemmelse med din plan. Dette er kampens spirituelle essens. Den må studeres grundigt.

De tre udråb

MITSU NO KOE TO IJU KOTO

De tre udråb inddeles i før-råbet, mens-råbet, og efter-råbet. Afhængig af omstændighederne er råbet meget vigtigt. Råbet er levende, det giver os mod, og vi råber mod sådanne ting som ild, vind og bølger. Stemmen er et udtryk for energi.

I slag med mange deltagere er det råb, man giver, når kampen går i gang, en lyd, der skal være så høj som muligt. De udråb, man kommer med under kampen, har et lavt toneleje og kommer dybt nede fra maven. Endelig er det udråb, der følger på sejren, stærkt og højt.

I dueller råber man *ei* lige i det øjeblik man indleder et hug for at ryste modstanderen, og efter udråbet fører man så hugget med det lange sværd. Også her er det sejr-råbet, man bruger, når man har fået et hug igennem. Disse to kaldes *før- og efter-råbet*.

Man råber ikke samtidig med, at man fører et hug med det lange sværd. Da udråbene i den aktuelle kampsituation er en hjælp til at bevare sin rytme, er tonelejet også lavt her. Dette er forhold, der må studeres og tilegnes opmærksomt.

At blande sig

MAGIRURU TO IJU KOTO

At *blande sig* betyder, at når man i et slag med mange deltagere, hvor tropperne står opstillet over for hinanden, kan se, at fjenden virkelig er stærk, så angriber man én side af modstandernes tropper, og når man ser, den er kommet i uorden, trækker man sig øjeblikkeligt tilbage og angriber igen mod et andet stærkt punkt. Kort sagt kæmper man i et zig-zag mønster.

Dette er også et vigtigt middel, når man ene mand står konfronteret med et stort antal modstandere. Når man har overvundet én modstander, eller tvunget ham til retræte, angriber man igen mod et andet stærkt punkt. Når man har fået indsigt i fjendens situation, angriber man i en passende rytme henholdsvis venstre og højre side i et zig-zag mønster.

At gøre sig modstandernes dygtighed og evner klar og samtidig angribe med en uafviselig spirituel vilje til ikke at ville trække sig tilbage er en kraftfuld og overbevisende kampmåde, der fører til sejr.

Denne kampånd er også nødvendig, når man i en duel står konfronteret med en stærk modstander. At *blande sig* henviser til, at man går tæt på modstanderen med den bestemte og uafviselige spirituelle holdning ikke at trække sig tilbage med så meget som ét eneste skridt. Dette må man forstå i sin fulde udstrækning.

At knuse

HISHIGU TO IJU KOTO

At *knuse* refererer til, at man betragter modstanderen som svag og tænker på sig selv som stærk, og så knuser ham med ét slag.

Også i store slag med mange deltagere gælder det, at når man ser, at fjenden er fåtallig, eller hvis de er mange, men forvirrede og bange, koncentrerer man øjeblikkelig sin egen styrke og knuser ham fuldstændigt. Hvis man tager for let

på det hele i et sådant tilfælde, risikerer man, at han kommer til kræfter igen. Det er meget vigtigt, at man forstår at gribe til med ét greb og knuse fuldstændigt.

Når modstanderen i en duel ikke er så dygtig som én selv, eller hans rytme er nervøs og vaklende og det ser ud, som om han er ved at stikke af, må man knuse ham med ét hug uden at give ham en pause, hvor han kan trække vejret eller komme i øjenkontakt med én. Det mest afgørende er her, at man ikke på nogen måde må give ham mulighed for at komme til hæfterne igen. Det er afgørende vigtigt at forstå dette.

At skifte mellem bjerg og hav

SANKAI NO KAWARI TO IJU KOTO

At skifte mellem bjerg og hav henviser til det vigtige forhold, at når man er i kamp, er det ikke godt, hvis man bruger den samme taktik igen og igen. I visse tilfælde kan det være uundgåeligt, at man bruger den samme taktik to gange, men det bør aldrig ske tre gange. Hvis man laver et udfald mod sin modstander, og hvis dette mislykkes én gang, vil det også mislykkes som første gang, hvis man prøver igen.

Prøv frem for alt at angribe på en anden måde og overrask din modstander. Hvis dette ikke lykkes, må du igen prøve en anden måde.

Hvis din modstander forventer at møde bjerge, så giv ham hav. Hvis han forventer at møde et hav, så giv ham bjerge. At vinde ved at overraske sin modstander er en integreret del af strategiens lære. Undersøg dette nøje.

At slå bunden ud

SOKO O NIKU TO IJU KOTO

At slå bunden ud: Når man er i kamp med sin modstander, og det for en overfladisk betragtning ser ud, som om han er besejret, men hans kampånd ikke er blevet brudt helt ned i det

inderste af hans inderste, vil han alligevel ikke erkende at have tabt.

I et sådant tilfælde må man øjeblikkeligt ændre sin mentale holdning og nedbryde modstanderens kampånd fuldstændig. Man må sørge for, at han erkender sit nederlag til sit hjertes dybeste. Det er essentielt, at man sikrer sig dette.

At slå bunden ud gennemføres ved hjælp af sværdet, kroppen og ens spirituelle holdning. Det er vanskeligt at blive fuldstændig klar over, om det er lykkedes for én. I de tilfælde, hvor ens modstander er slået til hans hjertes dybeste, behøver man ikke mere at tage sig af ham. Hvis dette imidlertid ikke er tilfældet, må man holde øje med ham. Hvis man lader sin modstander være, når han stadig har kampånd i sit inderste, bliver han vanskelig at besejre senere.

Man må være omhyggelig med at slå bunden ud både i de store slag med mange deltagere og i dueller.

At forny sig

ARATA NI NARU TO IJU KOTO

At forny sig drejer sig om de tilfælde, hvor man kæmper og erkender, at man har låst sig selv fast i en kampånd, der ikke kan bringe én videre mod sejr. I det tilfælde må man forlade sine tidligere planer og med fornyelsens ånd starte forfra, komme tilbage til sig selv og i kontakt med sin egen rytme, og man vil da indse, hvordan man kan vinde.

I de tilfælde, hvor man selv og ens modstander bliver klar over, at man er i et dødvande, må man selv blot ændre sine egne planer og finde en anden måde at vinde på. Det er dette, jeg mener med at forny sig.

Det er også vigtigt at forstå dette i slag med mange deltagere. Hvis man har en dybtgående og nuanceret forståelse af strategiens vej, vil man let kunne tilegne sig det, som at forny sig drejer sig om. Man må studere det omhyggeligt.

Rottens hoved, oksens hals SOTÔ GOSHU TO IJU KOTO

Rottens hoved, oksens hals henviser til de situationer, hvor man i kampen med sin modstander er blevet indfanget af at holde øje med de små detaljer og ikke kan komme videre. Man må da altid tænke på *rottens hoved, oksens hals* på *strategiens vej* og pludselig skifte fra at bekymre sig om små detaljer til at koncentrere sig om de store linjer. Et af formålene med *strategien* er netop at være i stand til at vurdere, når der skal ske ændringer i situationen.

Dette må krigeren⁴¹ altid holde sig for øje og leve efter, også i sit almindelige dagligliv og dets gøremål. Denne holdning skal man have både i slag med mange deltagere og i enkeltmandskampe. Lær det grundigt.

Befalingsmanden kender tropperne SHÔ SOTSU O SHIRU TO IJU KOTO

Befalingsmanden kender tropperne bruges inden for min *strategiens vej* i enhver form for kampsituation. Man må bruge sin indsigt i den militære taktik og se alle fjenderne som sine egne soldater, som man kan få til at gøre, hvad man ønsker. Flyt på denne måde frit rundt med fjenden, som du ønsker det. Du er generalen. Fjenderne er soldater under din kommando. Man må mestre dette.

At slippe sværdskaftet TSUKA O HANASU TO IJU KOTO

At slippe sværdskaftet har flere forskellige betydninger. Det betyder at vinde uden sværd. Men det betyder også at have et langt sværd og ikke vinde alligevel. Det er ikke muligt skriftligt at udtrykke de forskellige metoder på dette område. Man må øve sig omhyggeligt.

Klippens krop IWAO NO MI TO IJU KOTO

Der er en evne, som jeg kalder *klippens krop*. Når man mestrer *strategiens vej*, kan man fra det ene øjeblik til det andet blive som en klippe, og intet i verden vil være i stand til at ramme én, intet angreb vil påvirke én det mindste. Dette underviser jeg i ved mundlig overlevering.

Det, jeg har skrevet ovenfor, er de ting, jeg altid har beskæftiget mig med inden for min *de-to-himle-som-én* skolens *strategi*. Det er første gang, jeg har nedskrevet disse metoder til at vinde i kamp, så de kommer nok i en noget tilfældig rækkefølge, da det er vanskeligt at udtrykke klart. Denne bogs beskrivelser er imidlertid en uundværlig spirituel vejleder for den, der ønsker at kende *vejen*.

Jeg har helliget mig at lære *strategiens vej* lige fra jeg var ganske ung og tilegnet mig fægtekunsten på en bred baggrund. Jeg har trænet min krop og disciplineret mit indre på mange forskellige måder. Når jeg har betragtet mænd fra andre skoler, lyttet til deres teoretiseringer og set, hvordan de fokuserer på at perfektionere fine teknikker, har jeg måttet konstatere, at skønt de ved første blik virker dygtige, er der i virkeligheden ikke én af dem, der har et sandt spirituel indre.

De tror naturligvis selv, at de ved at lære alle disse tekniske finesser og ved at styrke og smiddiggøre kroppen også fuldender deres spirituelle erfaring, men det virker alt sammen tværtimod ødelæggende ind på deres tilegnelse af *strategiens vej*, og den dårlige påvirkning forsvinder aldrig. På denne måde forfalder *strategiens vej* og *sværdets sande vej* dør ud.

Fægtekunstens *sande vej* er at kæmpe med modstandere og vinde kampen. Dette, og intet andet. Hvis man mestrer *strategiens vej* og helhjertet

41. Bushi.

realiserer den, behøver man aldrig være i tvivl om, at man vil vinde.

Den tolvte dag af *shōhōs* andet års⁴² femte måned.

Til Terao Magonojō.

Shinmen Musashi

Vindens bog

Kaze no Maki

På *strategiens vej* er det vigtigt, at man kender de andre skolars *vej*. Jeg beskriver dem i dette kapitel, der kaldes *Vindens bog*. Man kan ikke fuldt ud mestre essensen i min *de-to-himle-som-én* skole, hvis man ikke kender til de andre skoler.

Når man ser på de andre skolars kampmåder, viser det sig, at nogle af dem fremhæver brugen af det lange sværd og lægger særlig stor vægt på selve styrken i håndteringen af det. På den anden side er der nogle, der specialiserer sig i at bruge det korte sværd, der kaldes *kodachi*. Og andre har opfundet et stort antal *tachi*, teknikker med forskellige lange sværd, som for eksempel *den ydre fremtræden*⁴³ og *den indre tilstand*⁴⁴.

I dette kapitel vil jeg vise, hvorfor ingen af disse skoler repræsenterer *den sande vej*, og jeg vil fortælle om deres gode og dårlige sider. Min *de-to-himle-som-én* skole er meget forskellig fra dem.

Alle de andre skoler gør deres kampmåde til et simpelt håndværk for at leve af at dekorere og udstille den som en markedsvare, de prøver at sælge. Dette er ikke *den sande vej*. Mange af skolerne begrænser deres lære til at dreje sig om sværdteknik. De søger at finde *vejen* til at vinde ved blot at øve, hvordan man fører det lange sværd, og hvordan man fører kroppen og hele tiden forbedrer teknikkerne. Dette er imidlertid ikke essensen af *den sande vej*.

Jeg vil i det følgende trin for trin beskrive, hvad der er det utilstrækkelige ved de andre

42. 1645.

43. *Omote.* - 44. *Oku.*

skolers holdninger og fremgangsmåder. Man må sætte sig grundigt ind i disse forhold for at kunne værdsætte og bruge *de-to-himle-som-én* skolens strategi.

Den måde hvorpå de andre skoler bruger ekstra lange sværd

TARYŪ NI ŌKI NARU TACHI O MOTSU KOTO

Der er nogle af de andre skoler, der går ind for ekstra lange sværd. Inden for min strategi ses dette som et tegn på svaghed.

Svagheden ligger i det faktum, at de ikke forstår princippet om at vinde på enhver mulig måde. Derfor mener de, det er en fordel med ekstra lange sværd, fordi man kan holde sig på afstand af modstanderen og på denne måde vinde ved hjælp af dette sværd.

Et populært slagord taler om *de to centimeters fordel*⁴⁵, men kun mennesker, der intet kender til strategien, kan mene den slags. Det er et udtryk for svaghed i menneskets inderste og for en svag strategi, når man prøver at besejre en modstander ved at bruge et ekstra langt sværd. Dette viser, at man ikke kender strategiens sande vej. Hvis afstanden mellem én selv og modstanderen er lille, så lille at man bliver viklet ind i hinanden, vil det være vanskeligt at hugge, jo længere det lange sværd er. Da det desuden er umuligt at svinge det lange sværd frit i den slags situationer, bliver sværdet en forhindring for ens kamp, og man har kun ulemper i forhold til den, der bruger et kort sværd.

De, der foretrækker det ekstra lange sværd, har en række begrundelser for at foretrække dette sværd, men disse begrundelser er ikke deres egne. Set fra *den sande vejs* verden, er der ingen principper i dem. Taber den, der bruger et relativt kort sværd, altid mod den, der bruger et ekstra langt sværd?

45. Issun te masari - den overførte betydning er, at selv en fordel på et par centimeter er vigtig.

Der er desuden situationer, hvor man ikke har plads til at hugge hverken oppefra, nedefra eller fra siderne, ja, der er endog situationer, hvor man ikke kan bruge det korte sværd, og her viser det sig, i hvor høj grad fremhævelsen af det ekstra lange sværd afviger fra *den sande vej* og er udtryk for en helt forkert tænkning. Desuden er der mennesker, der ikke er særligt stærke, og de kan slet ikke bruge det lange sværd.

Et gammel ordsprog siger, at *det store kan bruges som det lille*. Der er ikke tale om, at jeg ikke bryder mig om de ekstra lange sværd, blot fordi jeg har aversion imod dem. Det er blot den holdning, der fører til, at man foretrækker de ekstra lange sværd, som jeg må afvise.

At bruge et ekstra langt sværd kan sammenlignes med, at man har en stor hærstyrke, og brugen af et relativt kort sværd kan sammenlignes med, at man har en lille hærstyrke. Er det umuligt for en lille hær at vinde over en stor? Der er mange eksempler på, at en lille hær har besejret en stor hær. Inden for min *de-to-himle-som-én* skolen afvises den slags énsprede holdninger. Dette må undersøges grundigt.

De forholdsvis stærke lange sværd inden for de andre skoler

TARYŪ NI OITE TSUYOMI NO TACHI TO IJU KOTO

Man kan egentlig ikke tale om et stærkt langt sværd eller et svagt langt sværd⁴⁶. Det lange sværd, der føres på en voldsom måde og med en rå holdning, resulterer i et plumt hug. Det er ikke let at vinde, hvis man kun bruger grov styrke.

Hvis man ønsker at hugge den anden ned, kun tænker på det lange sværds styrke og dermed prøver at hugge til med uforholdsmæssig

46. Forstået som at bruge det med kraft og styrke eller svagt og tamt.

stor kraft, er det meget vel muligt, der sker det modsatte af det, man ønskede, så man slet ikke kan hugge. Når man prøvehugger, er det heller ikke en god idé at hugge med stor kraft. Når man prøver at hugge og dræbe én, tænker man ikke på at hugge med stor styrke, og naturligvis heller ikke på at hugge med svag styrke. Man er udelukkende orienteret mod at dræbe sin modstander.

Der er også det tilfælde, hvor man bruger et relativt stærkt langt sværd og slår til med stor styrke mod sin modstander, så man selv mister balancen på grund af tilbageslagets styrke. Det anbringer én i en meget ufordelagtig position. Hvis man slår til mod sin modstanders sværd med for megen styrke, vil det tage farten af ens eget sværds bevægelse. Disse forhold viser tydeligt, at det er meningsløst at lægge stor vægt på det lange sværds forholdsvis store styrke. Udtrykket *den stærkeste hånd vinder* er meningsløst. Selv i slag med mange deltagere gælder det, at hvis man ønsker at have en stor hær og vinde ved hjælp af stor styrke, vil den modsatte side også gøre, hvad den kan, for at have en stærk hær og vinde med stor styrke. Man kan vinde i kamp, hvis man bruger *den sande vejs principper*.

Min *de-to-himle-som-én* skolens *vej* beskæftiger sig ikke på nogen måde med det, som i sig selv er umuligt, men i stedet med de midler, hvorved man med kraften fra *strategiens* indsigt kan sejre frit. Det er det vigtige. Og det er det, man må arbejde omhyggeligt med.

De andre skolers brug af forholdsvis korte lange sværd

TARYŪ NI MIJIKAKI TACHI O MOCHIIRU
KOTO

Den sande vej til sejr er ikke udelukkende at bruge et forholdsvis kort langt sværd. Fra de ældste tider har man ud fra sværdenes længde

skelnet mellem *tachi*⁴⁷ og *katana*⁴⁸.

Det er en udbredt opfattelse, at en stærk mand kan føre et stort langt sværd, som om det var ganske let, så der synes ikke at være nogen grund til, at en sådan mand skulle foretrække et kort sværd. Lanser og forholdsvis lange sværd bruges på grund af deres længde.

Der er nogle, der har den opfattelse, at det er godt at hugge, springe ind og stikke og så videre med et relativt kort sværd i de perioder, hvor modstanderens sværdføring lader ham være åben. Men denne opfattelse er fordrejet og uhensigtsmæssig.

Hvis man prøver at få fordel af modstanderens ubevogtede øjeblikke, anbringer man hele tiden sig selv i defensiven og bliver fanget ind af modstanderens bevægelser, som man hele tiden må følge. Derfor er det ikke så godt. Hvis man har med et stort antal modstandere at gøre på én gang, er det ikke hensigtsmæssigt at prøve at komme ind på dem i ubevogtede øjeblikke med det korte sværd.

De, der bruger et relativt kort langt sværd, bliver filtret sammen med fjenden og kommer uafbrudt i forsvarsposition, når de prøver at hugge sig fri af en stor mængde modstandere eller prøver at springe omkring. De bliver nemlig nødt til hele tiden at afparere hug. Dette er ikke en sikker *vej* til sejr. Alt andet lige er det eneste afgørende, at man sikrer sig en uundgåelig sejr ved opret og stærkt at konsolidere sig selv, jage rundt med modstanderne og forvirre dem, sprede dem og få dem til at springe væk.

Det samme princip gælder for slag, hvor der er mange deltagere. Essensen i *strategiens vej*, når det drejer sig om slag med store hære, er at benytte muligheden for at angribe hurtigt og præcist og knuse modstanderne, når de mindst venter det.

Hvis man i sin daglige træning af *strategien* først og fremmest øver sig i at parere, returnere,

47. Langt sværd. 48. Sværd.

springe til side og dukke sig, bliver disse øvelser integreret i ens vej, og resultatet bliver, at man bliver et let bytte, der hele tiden jages rundt med af andre. På *strategiens vej*, der er den korrekte og sande vej, er det helt afgørende, at man har den sikre spirituelle holdning, at det er én selv, der jager de andre og får dem til at følge én.

De mange måder hvorpå det lange sværd bruges i de andre skoler

TARYŪ NI TACHI KAZU ŌKI KOTO

Jeg tror, at grunden til, at man i flere af de andre skoler gør meget ud af de forskellige måder, man kan bruge det lange sværd på, er, at man vil sælge sin teknik ved at gøre indtryk på nybegynderne, der bliver duperede over at få kendskab til mange metoder.

Jeg går ikke ind for, at man lægger vægt på de mange måder at bruge sværdet på, for det er et symptom på, at man er ustabil og vakkende. Hverken for den, der kender *strategien*, eller for den, der ikke kender den, eller for kvinder og børn er der det store antal måder, hvorpå man kan slå en anden én ned. Når man snakker om alle disse forskellige måder, er der i virkeligheden ikke stor forskel på, om man stikker eller mejer sin modstander ned. Da *strategiens vej* er at vinde over sin modstander ved at hugge ham ned, er der slet ikke så mange forskellige måder at gøre det på, og der er ikke brug for de mange nuanceringer af dette forhold.

Men afhængigt af omstændighederne og stedet for kampen kan man naturligvis bruge de fem positioner, for eksempel når noget oppefra eller ved siderne forhindrer én i at bruge sværdet frit.

Men jeg må også fremhæve, at det er ikke *den sande vej*, hvis man prøver at hugge modstanderen ned ved at dreje armen, bøje kroppen eller

springe frem. Det er ingen nytte til at dreje eller bøje sig, når man prøver at hugge én ned.

Inden for min *strategi* er det afgørende, at man selv er ret i krop og sind og får modstanderen til at dreje og bøje sig. Man forvirrer ham, ryster ham i hans inderste, så han mister fatningen, og man vinder. Dette må man tilegne sig omhyggeligt.

Den måde hvorpå de andre skoler bruger det lange sværds stillinger

TARYŪ NI TACHI NO KAMAE O MOCHIRU KOTO

Det er en forkert måde at tænke på, hvis man lægger stor vægt på det lange sværds stillinger. Når man snakker om *stillinger*, tænker man som regel på de positioner, man indtager, når der ikke er nogen modstander.

Inden for *strategiens vej* kan man ikke være så fastlåst, at man hævder, at *sådan her har man gjort siden de ældste tider*, eller *det her er den nye måde at gøre det på*. Sejrens eneste vej ligger i at styre omstændighederne, så modstanderen hele tiden kommer i ufordelagtige situationer.

Når man snakker om *stilling*, betyder det snarere den sikkerhedsforanstaltning, der består i, at man indtager en fast og urokkelig position. Når det drejer sig om borge, slagmarker og lignende, taler man om *stilling* i den betydning, at man søger at befæstne sig på en måde, så man ikke bliver rystet af selv det voldsomste angreb. *Sejrens vej* inden for *strategien* er imidlertid at tage initiativet med alle midler. At være i *stilling* er at være i en position, hvor man venter på modstanderens indledende angreb. Dette må man tænke nøje igennem.

Jeg synes ikke om den passive holdning, der ligger i at være i *stilling*. Man må bryde modstanderens *stilling* ved at udtænke og udføre strategier, som han aldrig ville have forudset, så man hele tiden forvirrer ham, ophidses ham, gør

ham bange, får ham til at fare op og hele tiden få sin rytme brudt. Derfor siger jeg inden for *de-to-himle-som-én* skolen, at der er *en stilling*, og *samtidig er der ikke en stilling*.

I slag med mange deltagere må man gøre sig modstanderens antal klart, kende det område, hvor kampen skal stå, og vide, hvor stærke ens egne og modstanderens mænd er, og man må åbne kampen med en strategi, der har draget alle fordelene af disse forhold. Det er dobbelt så svært at vinde, når modstanderen tager initiativet, som når man selv tager det. Selv om man indtager en god stilling og er vel forberedt på at afværge et angreb, er det som at være en uflyttelig mur af lanser og hellebarder, der ikke lader sig rokke. Når man derimod selv tager initiativet, kan man trække pillerne ud af muren og bruge dem som lanser og hellebarder. Dette må læres omhyggeligt.

De andre skolers syn på at koncentrere sig

TARYŪ NI METSUKE TO IJU KOTO

De forskellige skoler fremhæver forskellige ting, som de mener, det er vigtigt, man først og fremmest koncentrerer sig om. Nogle skoler mener, at man skal koncentrere sig om modstanderens lange sværd, andre om hans hænder. Der er også nogle, der siger, at man skal koncentrere sig om ansigtet eller fødderne.

Men hvis man prøver at koncentrere sig om én ting, bliver man forvirret, ens indre bringes i uro og *strategien* hæmmes. En japansk fodboldspiller⁴⁹ har netop ikke sin koncentration fokuseret på bolden og er dog i stand til at udføre forskellige og vanskelige spark med den. Han behøver ikke hele tiden se direkte på bolden, fordi han kender den. En veltrænet jonglør kan stå med en skydedør balancerende på næsen, eller jonglere med flere sværd på én gang. Han

49. Fodbold var et spil eller en leg specielt for adelsmænd, fra Heian-perioden, *kemari* på japansk.

kan udføre disse ting uden at fikserer sin opmærksomhed på tingene, som han balancerer med eller jonglerer med, for han er vant til det, og han er i stand til at se dem uden at være fastlåst koncentreret om dem.

Hvis man kender *strategiens vej*, kan man let forudse afstanden til modstanderens sværd og dets hastighed. Man *ser*⁵⁰ det spontant, hvis man er velerfaren i at udkæmpe dueller og kender de op- og nedture, som modstanderens kampånd gennemløber. *Strategiens sande vej* er, at man er klar over den anden persons indre tilstand. Man må se ham ind i hjertet.

Hvad angår *strategiens* brug af koncentrationen når det drejer sig om store slag med mange deltagere, må man være i stand til at se, hvor mange modstandere, der faktisk er. Man må træne sin evne til at se, så man på ethvert givet tidspunkt kan observere og gennemskue på en sådan måde, at man kan læse modstandernes inderste, kan se omstændighederne på det sted, hvor slaget udkæmpes, kan overskue den totale situation, kan vurdere hvilken side der i øjeblikket har fremgang, kan afgøre stærke og svage sider hos begge parter og - på denne baggrund - sikre sig sejren.

Hverken i store slag eller i dueller har man brug for at koncentrere sig om mindre detaljer. Som jeg har fremhævet før, mister man overblikket over de afgørende forhold, hvis man fikserer sin opmærksomhed på mindre ting. Dette fører i næste omgang til, at man bliver holdningsløs og svingende i sit eget indre og dermed mister muligheden for en sikker sejr. Forstå denne proces til bunds, og øv dig grundigt ud fra dette perspektiv.

50. At se i betydningen gennemskue.

Fodarbejdet inden for de andre skoler

TARYŪ NI ASHITSUKAI ARU KOTO

Der er mange måder at bruge fødderne på som for eksempel det lette trin, det flyvende trin, det springende trin, det trampende trin, side-trinnet og så videre. De er alle sammen værdiløse inden for min *de-to-himle-som-én* skolen.

Jeg bryder mig ikke om det lette trin, fordi det får dig til at udføre lette trin i kamp, netop når du allermest har brug for et fast trin.

Jeg bryder mig ikke om det flyvende trin, fordi man let får det som en dårlig vane, der går ind i ens inderste. Der er ikke nogen som helst grund til at bruge det gentagne gange.

Det springende trin er tænkt som et springe væk trin. Den "springende" sindstilstand, som stammer fra det springende trin, får kampen til at trække ud. Det trampende trin kaldes også for det afventende trin. Jeg har særligt meget imod dette trin.

Der er også andre typer hurtigt fodarbejde, inklusive sidetrin.

I sumpet mose, ved floder, på stenfyldte marker og snævre veje er det umuligt at springe rundt og bruge hurtigt fodarbejde, hvis man ønsker at hugge sin modstander ned.

Inden for min *strategi* ændrer fodarbejdet sig ikke. Man bruger sine fødder i kamp på samme måde, som når man går almindeligt hen ad vejen. Man mister aldrig kontakten med sine egne fødder, men følger med i modstanderens rytme og bruger kroppen på den måde, som er hensigtsmæssig for ens sejr, når han skruer tempoet op eller sætter farten ned. Og man må sørge for aldrig at blive hverken for hurtig eller for langsom i sine bevægelser.

Fodarbejdet er også en overvejelse værd i store slag med mange deltagere, for hvis man skynder sig at angribe uden at have gennemskuet fjendens strategi, mister man sin egen rytme og kan ikke vinde. Hvis ens fodarbejde på den anden side er for langsomt, forhindrer man sig

selv i at drage fordelene af modstandernes forvirring og uligevægt, og man mister lejligheden til at sejre og har dermed forpasset muligheden for en hurtig sejr. Det er afgørende, at man kan vurdere, når modstanderne er forvirrede og har mistet kontrollen med sig selv, og så ikke giver dem den mindste mulighed for at få samling på sig selv igen. Øv dette grundigt.

De andre skolers opfattelse af hastighed

TA NO HEIHŌ NI HAYAKI O MOCHI IRU KOTO

Strategiens sande vej har ikke noget med hastighed at gøre. Hastighed er det opskruede eller nedskruede tempo, der indtræder, når ens rytme bliver usynkroniseret.

Bevægelserne hos den sande mester, uanset hvilken *vej* han følger, forekommer ikke at være unødvendigt hurtige. For eksempel er der kurérer, der løber helt op til omkring tyve kilometer om dagen. De løber ikke afsted med så stor hastighed uafbrudt fra morgen til aften. En uerfaren kurér løber hårdt på fra morgen til aften, men han vil ikke nå særligt langt.

På sangens og dansens *vej* ser man, at når en uerfaren sanger synger sammen med en erfaren, føler den uerfarne, at han ikke kan følge med. Når en uerfaren trommeslager prøver at slå melodien til en langsom sang som *Oimatsu* på en tromme, føler han, at han er for langsom. Der er hurtige sange som *Takasago*, men de skal til gengæld ikke spilles for hurtigt. Som man siger: *hvis man haster afsted, så falder man*, og rytmen ødelægges, når man presser for meget på. Og som nævnt er det også dårligt at være for langsom.

Det, den sande mester gør, synes at blive udført let og enkelt og uden brud på rytmen. Alt, der udføres af en, som er erfaren og dygtig, forekommer ikke at være fortravlet. Man må indse *vejens principper* ud fra de nævnte eksempler.

På *strategiens vej* er hastighed særlig dårligt. Det skyldes, at nogle steder, som for eksempel moser, ikke tillader hurtige bevægelser med kroppen og fødderne. Da et langt sværd ikke kan føres som en vifte eller som et kort sværd, vil man opdage, at man slet ikke kan hugge, hvis man prøver at hugge hurtigt under den slags forhold.

Det er heller ikke godt at have hastværk i slag med mange deltagere. Hvis man gør, som om man *holder puden nede*, vil det hjælpe én til heller ikke at blive alt for langsom.

Det er også særdeles vigtigt, at man modstår tendensen til selv at blive overilet, når modstanderen har hastværk. Man må forblive rolig og på den måde undgå, at den anden part manipulerer med én. Man må træne vedvarende for at opøve denne indre stabilitet.

De andre skolers opfattelse af indre og ydre

TARYŪ NI OKU, OMOTE TO IJU KOTO

På *strategiens* område kan man ikke sige, hvad der er ydre, og hvad der er indre. Inden for nogle af kunstarterne taler man sommetider om tophemmelighederne, der kun er for de indviede, og på den anden side de ting, der kun er for nybegynderne, men i en faktisk kampsituation er der ingen, der kæmper med en ydre teknik, eller hugger med en indre teknik.

Når jeg lærer en nybegynder min *strategi*, lader jeg ham først øve og lære de teknikker, som han hurtigt kan tilegne sig; og de områder, der er vanskelige, giver jeg ham efterhånden som jeg mærker, han kan tage imod dem, så han på denne måde gradvist tilegner sig de dybere principper. Men da størsteparten af min undervisning drejer sig om alt det, man lærer af praktisk erfaring, er det ikke muligt at fremhæve nogen forskel mellem teknikken i begyndelsen og den viderekomne teknik.

Det er som at gå dybere og dybere ind i et bjerg. Jo dybere, man går ind i bjerget, desto

mere nærmer man sig igen indgangen. På alle *veje* er der områder, man først kan lære, efterhånden som man kommer dybere og dybere ned i det. Og der er ting, nybegynderen kan forstå med det samme. Derfor fremstiller jeg ikke nogle af mine principper for kamp som hemmelige og andre som åbne. Og på min *vej* bryder jeg mig derfor heller ikke om sådanne ideer som at skulle overlevere principperne ved at bruge erklæringsdokumenter eller bud. Undervisningens *vej*, når det drejer sig om min *strategi*, er at vurdere elevernes evner for *vejen*, og på det grundlag underviser jeg dem i *den sande vej*, sørger for at de befrier sig selv for de andre fægteskolers mangler, hjælper dem med selv at tilegne sig *strategiens sande vej*, og åbner dem mod at lære dette med et rent hjerte og tillidsfuldt sind. Dette må man øve omhyggeligt.

I dette kapitel har jeg i ovenstående ni afsnit skrevet om de andre skolers strategi, og selv om man godt udtrykkeligt kunne præsentere det, de andre skoler underviser i fra de grundlæggende til de fremskredne principper, har jeg med vilje undladt at nævne skolerne og deres teknik direkte ved navn.

Det skyldes, at inden for hver skole er der udgreninger, der har deres egne opfattelser, mange der gør deres egne fordringer, så der er forskel på, hvad det ene og det andet menneske inden for disse skoler mener. Der er altså ikke én enkelt person, der kan tages til indtægt for dem.

Jeg har anbragt hver af de andre skoler i ni kategorier, og hvis man ud fra de korrekte principper undersøger de fægtemåder, kan man se, at de, der foretrækker det lange sværd, de, der foretrækker det korte, de, der foretrækker det stærke eller det svage sværd, og de, der er interesseret i helhedsbilledet, eller i de fine detaljer, alle er fordrejede og fulde af fordomme. Så selv om jeg ikke har fremstillet de andre skolers elementære teknikker og deres teknikker for viderekomne, skulle disse forhold fremtræde tydeligt

det, jeg har skrevet, nemlig at de alle er ensi-
ge. Inden for min skole er der hverken noget
dre og elementært eller noget indre og dybt
ed brugen af det lange sværd. Der er ingen
ndre hemmeligheder og betydninger angående
rugen af stillinger. Man må simpelt hen bevare
in spirituelle kontakt til og realisere de mulig-
eder, der ligger på *strategiens vej*.

Den tolvte dag af *shôhôs* andet års⁵¹ femte
måned.

Til Terao Magonojô.

Shinmen Musashi

Tomhedens bog

Kû no Maki

Min de-to-himle-som-én skoles *strategiens vej* be-
skrives i dette kapitel om *tomhed*⁵².

Tomhed betyder intethed. Det, et menneske
ikke kan vide, er *tomhed*. Derfor et *tomhed* natur-
ligvis intethed. Ved at kende det eksisterende
får man kendskab til det ikke-eksisterende. Og
det er kort sagt *tomhed*.

Almindeligvis kalder folk noget for *tomhed*,
når de ikke kan forstå det, men dette er ikke
sand *tomhed*. Det er *forblændelse*.

Når man betræder *strategiens vej* for at blive
kriger⁵³, er der nogle, der tror, at hvis der er
noget, de ikke forstår inden for deres område, så
er dette noget *tomhed*. Men det er ikke *tomhed*.
Når man er kommet på vildspor, eller er blevet
fyldt med forkerte opfattelser og ikke kan løse
de problemer, der opstår, og kalder dette for
tomhed, så er det ikke den sande *tomhed*.

For at blive en sand kriger⁵³ på *strategiens vej*
må man med stor dygtighed tilegne sig de andre
krigsarter, have en dyb forståelse for og ikke
vige fra den *vej, som krigeren må følge*, være for-
domsfri, skærpe sin visdom og viljestyrke, skær-
pe sin intuition og sine evner for at se og gen-
nemske både dag og nat. Når forblændelsens
skyer er draget bort, indtræder den sande *tom-*
hed.

Så længe man ikke kender *den sande vej*, er
man overbevist om, at det, man nu engang gør,

52. *Kû - kû, tomhed* er et zen buddhistisk udtryk for, at
alt i verden hele tiden ændrer sig. Intet er, alt bliver, er
proces, en uafbrudt skiftende strømmen. Relationerne er,
ikke tingene der relaterer sig. Forholdene, de hele tiden
skiftende relationer, processerne er *tomhed*. - 53. *Bushi*.

er det eneste rigtige, uanset om man tror på Buddhas *vej* eller en eller anden af de mange verdslige retringer. Men når man ser på det objektivt fra *den sande vej* og i lyset af den virkelige verdens reelle forhold, erkender man, hvordan disse overbevisninger afviger fra *den sande vej* på grund af personlige fordomme og fordrejede anskuelser.

Tilegn dig dette, følg *strategiens vej* på alle livsområder og lad den være grundet på en retsindig holdning og et ærligt hjerte som den ufravigelige *vej*. Det er afgørende, at man ser og vurderer alt på en klar, åben og rigtig måde. Lad *tomheden* være din *vej*, og din *vej tomheden*.

I *tomheden* er der kun godt, intet ondt. Hvor der er både visdom og fornuft, og hvor *vejen* er, der er *tomhed*.

Den tolvte dag af *shôhôs* andet års⁵⁴ femte måned.

Til Terao Magonojô.

Shinmen Musashi

Zen

Tredive eger forenes i hjulets nav;
det er hullet i navet, der gør hjulet nyttigt.
Man former et kar i ler;
det er tomrummet indeni, der gør det nyttigt.
Man hugger døre og vinduer til et hus;
det er hullerne, der gør det nyttigt.
Udbytte får man altså af det, som er der,
nytte af det, som ikke er der.

De blideste ting i verden
overvinder de hårdeste ting i verden.
Det, som ikke er til, kan trænge ind,
hvor der ikke er noget rum.
Deraf erkender jeg værdien af ikke at handle.
At lære uden ord
og arbejde uden at udrette noget,
dette forstår kun få.

Tao Te King

Sanskrit-ordet *dhyana* betyder fordybelse, meditation. På kinesisk bliver det til *ch'an*, som på japansk udtales *zen*. *Zen* er forbundet med fordybelse i sindets sande natur, der frigør til en ikke-dualistisk væren-til-stede i verden, hvor væren og handling er ét, og hvor kroppens og sindets dynamiske energi transformeres til klarhed i den totale tilstedeværelse i nuet, hvor forvirring og splittelse er opløst.

Kina er *zens* fædreland. Traditionen, der her mere har karakter af en legende end en beskrivelse af en faktiske historisk hændelse, sætter *zen* til at vokse frem i Kina fra år 525 gennem den indiske mester Bodhidharmas indflydelse. I løbet af det 12. århundrede rodfæstede den sig afgørende i Japan.

Taoismen, hvis grundlæggende skrift er *Tao Te*

King, som tilskrives Lao Tse, er en væsentlig forudsætning for zen.

Tao er vejen, og i Tao Te King fremstilles vandet som et billede på vejen, for både vandet og tao (vejen) gennemtrænger uden anstrengelse eller anspændelse alt, handler uden at handle, er det blødeste, der opløser det hårdeste, er udflydende og samtidig samlet og forlader aldrig sig selv. Derfor er vandet for Musashi et billede på hans strategis sande vej.

Et andet forhold forbinder tydeligt tao, zen og Musashis livsopfattelse, nemlig den vægt, der lægges på, at arbejde er en grundlæggende og uundværlig aktivitet for tilegnelse og opfyldelse, og at dette grundige arbejde er forbundet med en ikke-arbejdende, en ikke-anspændende, men intuitiv måde at lære på.

Musashis De fem ringes bog efterstilles i det følgende nogle zen-mestres beskrivelser samt et par zen-historier. Disse beskrivelser og historier kan kaste lysglimt ind over det område, som Musashis strategi og hans filosofi om tomheden, sindet, det spirituelle befinder sig i.

Uddrag af Takuans brev til Yagyū Tajima no kami Munenori om fægtekunst¹

- Hvad angår fægtekunsten, så ved nybegynderen intet om, hvordan han skal holde og føre sværdet, og endnu mindre noget om, hvordan han skal passe på sig selv. Når modstanderen prøver at hugge efter ham, afparerer han instinktivt. Der er ikke andet, han kan gøre. Men så snart øvelserne begynder, bliver han undervist i, hvordan han skal håndtere sværdet, hvor han skal fæstne sin opmærksomhed, og mange andre tekniske finesser - alt dette får hans opmærksomhed til at "standse" ved forskellige

1. Takuans brev citeres i Daisetz T. Suzukis *Zen and Japanese Culture* s. 94-117 og *Zen Buddhism. An Anthology of the Writings of Daisetz T. Suzuki* s. 441-460.

kritiske omstændigheder, der indtræder. Denne "standsning" af sindet, der indtræder, så snart han søger at hugge mod modstanderen, får ham til at føle sig uvant blokeret². Men som dagene og årene går, udvikler hans kropsbrug og hans sværdteknik sig mod "ikke-sind", der minder om den bevidsthedstilstand, han var i, da han oprindeligt begyndte at øve sig, intet vidste, og var fuldstændig uvidende om denne kunstart. Begyndelsen og slutningen viser sig således at bo dør-ved-dør. De er naboer. Vi begynder med at tælle en, to, tre, og når vi sluttelig når til ti, vender vi tilbage til en.

Inden for tonerækken kan man begynde med den laveste og ende med den højeste tone. Når man når den højeste, viser det sig, at den befinder sig ved siden af den laveste... Når man har nået den højeste form for indsigt, udfører kroppen og lemmerne af sig selv det, de er bestemt til at skulle gøre, uden at sindet er bevidst blandedt ind i det...

Vi må skelne mellem to måder at øve sig på: den ene er spirituel³, den anden praktisk. Hvad det spirituelle angår, er det et ret ligetil område, hvis man erkender det i dets fulde omfang; det afhænger helt af, på hvilken måde man forlader sin egen uvidenhed og sine blokerede følelser og opnår tilstanden ikke-sind⁴. Man må naturligvis

2. Han har helt mistet den oprindelige følelse af uskyld, umiddelbarhed og frihed. - 3. Det oprindelige japanske ord er *ri* (li), som egentlig betyder noget transcendentalt, noget der er i modsætning til en detaljeret aktualitet, det vil sige, at det drejer sig om tingenes og omstændighedernes essens, deres "inderlighed" eller det, der virker bag ved og ud over den blotte ydre fremtræden for den umiddelbare sansning. - 4. På japansk lyder hele sætningen *Tada isshin no sute yō nite sōrō*, og det vil ordret sige: *det afhænger helt af, hvordan man selv forlader sit eget sind*. I denne sammenhæng skal *sind* ikke forstås som *det absolutte sind*, men som *det sind*, man normalt har, det vil sige uvidenhedens og de blokerede følelsers sind, der standses af et objekt eller en oplevelse, det udsættes for, og nægter at blive genskabt til dets oprindelige strømmende værensmåde, til *tomhed*, eller *ikke-sind*.

ikke forsømme at øve sig i nuancerede tekniske færdigheder. Man kan ikke komme til at mestre sin egen krop og dens lemmer udelukkende ved at forstå de almene principper. Med praktiske nuancer tænker jeg på for eksempel de fem stillinger med kroppen... *Spiritualitetens princip* må man under alle omstændigheder virkelig tilegne sig, men samtidig må man naturligvis øve sig i sværdkunstens teknikker. Men man må aldrig øve på en ensidig måde...

Et spørgsmål vender ofte tilbage, nemlig: hvad skal man rette sit sind imod?⁵ Når man retter det mod sin modstanders bevægelser, indfanges det af dem. Når det rettes mod hans sværd, indfanges det af det. Når det rettes mod at hugge modstanderen ned, indfanges det af tanken om at hugge ned. Når det rettes mod ens eget sværd, indfanges det af det. Når det rettes mod at forsvare sig, indfanges det af tanken om forsvar. Når det rettes mod den stilling, modstanderen indtager, indfanges det af den. Så alle ender altid med at spørge, hvor man skal gøre af sin opmærksomhed.

Nogle siger: det, man retter sit sind mod, vil trække én selv med sig, så man følger samme retning, og ens fjende vil nok vide at høste alle fordelene af dette og overvinde én. Så det er under alle omstændigheder bedre at lade sit sind blive i maven lige under navlen. Hermed vil man være i stand til at indrette sig efter omstændighederne, som de måtte skifte fra øjeblik til øjeblik.

Dette råd er for så vidt fornuftigt nok, men fra det absolutte synspunkt, som *zen*-mestrene ser det fra, er det stadig udtryk for begrænsning, det er ikke det højeste og fuldendte endemål for ens øvelser...

Hvis man prøver at holde sindet indespærret i området lige neden for navlen, vil tanken om at holde det der på ét bestemt sted forhindre sindet i at bevæge sig frit i andre områder, og

5. Hvor skal man have sin opmærksomhed?

resultatet vil være det modsatte af det, man ønskede at opnå. Så rejser det næste spørgsmål sig: når man bliver hæmmet i sine frie bevægelser af at have sindet låst fast under navlen, i hvilken del af kroppen skal vi så anbringe det? Jeg svarer: "Når du anbringer det i din højre hånd, vil det blive indespærret i din højre hånd, og resten af kroppen vil blive besværet af dette. Det samme vil ske, hvis man anbringer det i øjet, eller i højre ben, eller i en anden kropsdel, for så vil resten af kroppen mærke dets fravær."

Det næste spørgsmål lyder da: hvor skal man så i det hele taget have sit sind?

Jeg svarer: "Det drejer sig om, at man ikke prøver at fæstne sindet på noget som helst bestemt punkt, men lader det fylde hele kroppen, lader det strømme gennem ens totale *væren*. Når dette sker, så bruger man hænderne, når der er brug for dem, benene eller øjnene, når der er brug for dem, og man vil ikke spille tid eller miste energi⁶.

Zen-lærere taler i deres undervisning om det rette eller sande og det ufuldstændige. Når sindet fylder hele kroppen, siger man, at det er det rette. Når det er begrænset til en bestemt del af kroppen, er det ufuldstændigt eller én-sidigt. *Det sande sind* er ligeligt fordelt over hele kroppen og ikke begrænset og opdelt. *Zen* bryder sig

6. Når man fæstner sindet på en bestemt ting eller et område, fryser det til. Når sindet ikke mere strømmer frit, sådan som man har brug for det, er det ikke mere sindet i dets *alldeshed*. Fæstnelsen ("standsningen") er ikke begrænset til det fysiske aspekt af ens *væren*. Sindet kan også blive psykologisk indespærret. På for eksempel sværdkampens område kan man begynde at gøre sig overvejelser, når der netop er brug for øjeblikkelig handling. Ens overvejelser interfererer med og "standser" det strømmende sind. Overvej ikke, fæstn dig ikke ved detaljer. I stedet for at "standse" sindet ved bestemte ting, eller holde det indespærret, eller nedfrosset, skal man lade det strømme afsted af sig selv, frit, uhindret. Når dette sker, og først da, er sindet i stand til at bevæge sig frit og uhindret efter behov i hele kroppen, uden at blive "standset" nogen steder.

ikke om det delvise eller begrænsede. Når sindet hærder på ét sted, er det ikke i stand til at gennemtrænge eller gennemstrømme hver eneste del af kroppen. Når det ikke er opdelt og udskilt efter en skematiseret plan, spreder det sig naturligt ud over hele kroppen. Det kan således imødegå modstanderen, når han bevæger sig rundt og prøver at hugge én ned. Når det er hænderne, der er brug for, så er de der og er klar til at blive brugt. På samme måde med benene - så snart, der er brug for dem, er der umiddelbar sammenhæng mellem dem og sindet, og de vil aldrig svigte, men reagere som situationen kræver det. Sindet skal således ikke først arbejde sig ud af et eller andet indelukke, hvor man på forhånd havde anbragt det.

Sindet skal ikke behandles som en kat, man har bundet til en snor. Sindet skal overlades til sig selv, være fuldstændigt frit, så det kan bevæge sig omkring i overensstemmelse med dets egen natur. Endemålet for *de spirituelle øvelser* er ikke at begrænse, opdele og fastlåse det. Når det ikke er nogen steder, er det alle steder. Hvis det optager én tiendedel af pladsen, er det fraværende i de resterende ni tiendedele. Sværdets mand må disciplinere sig selv til at have et sind, der går sine egne veje, i stedet for at gøre sig bevidste anstrengelser for at fæstne det til noget som helst...

Ikke-sindets sind: Det sind, der ikke er sig selv "standsede" bevidst, forstyrres ikke af skiftende affekter og påvirkninger, uanset hvad karakter de måtte have. Det er *det oprindelige sind*, og ikke det falske sind, der er chokagtigt fuldt af påvirkninger og affekter. Da det ikke beskæftiger sig med at sondre, ikke følger bestemte affektivt foretrukne tilskyndelser, fylder det hele kroppen ud og står ikke stille og "standset" noget steds. Det er aldrig som en sten, eller et stykke træ⁷. Hvis det skulle finde et

7. Det føler, opfatter, bevæger sig, er aldrig i "standset" ro.

sted, hvor det slår sig til ro, er det ikke *ikke-sindets sind*. Et *ikke-sind* opbevarer ikke noget "standset" i sig. Det kaldes også for *munen*, *ikke-tanke*. *Mushin* (*ikke-sind*) og *munen* (*ikke-tanke*) er synonyme⁸.

Når man opnår *ikke-sind* eller *ikke-tanke*, bevæger sindet sig frit fra én ting til en anden, strømmer som vandet i en flod og fylder hvert eneste hjørne ud. Derfor opfylder sindet nu enhver funktion, som det er kaldet til at udføre. Men hvis denne strømmen standses ved ét punkt, vil ingen af de andre punkter få noget, og resultatet vil være en almen stivhed og forstokkethed. Hjulet snurrer rundt, når det ikke er for stramt skruet om akslen. Hvis det er fæstnet for stramt, vil det aldrig kunne bevæge sig. Hvis sindet har noget, der sidder fast i det, kan det ikke mere fungere, det kan ikke høre, det kan ikke se, selv ikke når en lyd faktisk trænger ind gennem øret, eller et lys flammer op foran øjnene. At have noget i sinde betyder, at man er forud-indtaget og ikke har tid til andre ting. Men hvis man forsøger at fjerne den standsede tanke, der allerede er i sindet, fører det til, at man fylder det med noget andet, der nu skal gøres. Det er en mølle, der maler uden ende. Det bedste er derfor lige fra starten slet ikke at have noget, der er "standset" i sit sind. Dette kan være vanskeligt at opnå, men hvis man bliver ved med at øve sig i *kufû*⁹, vil man efter nogen tid opdage,

8. *Mushin* (*wu-hsin*) eller *munen* (*wu-nien*) er en af de vigtigste opfattelser i *zen*. Den svarer til den uskyldighedstilstand, som de første mennesker i Paradiset nød, ja endog til Guds sind, da han lige skulle til at udbrøde sit *Der komme lys*. End, den sjette *zen*-patriark, fremhæver *munen* (eller *mushin*) som det mest essentielle i studiet af *zen*. Når man har nået det, er man blevet et *zen*-menneske, og som Takuan ville sige det i denne sammenhæng, er man også blevet en perfekt sværdets mand. - 9. *Kufû* er udelukkende et personligt og individuelt anliggende, som må udvikle sig ud af én selv, inden i ens eget indre liv. *Kufû* betyder direkte oversat at *stræbe*, at *kæmpe*, at *prøve at finde vejen ud*, eller - i den kristne terminologi - at *bede uophørligt om Guds*

at man har opnået denne sindstilstand uden at man har lagt mærke til hvert enkelt trin, der har ført én fremad. Man kan imidlertid ikke opnå noget ved at skynde sig...

Det løftede sværd har ikke nogen egen-vilje, det er ikke andet end *tomhed*. Det er som et lynglimt. Den mand, der er ved at blive hugget ned, er også *tomhed*, og det er også den mand, der fører sværdet. Ingen af dem styres af et sind, der har nogen form for substantialitet. Da de begge er af *tomhed* og har *ikke-sind*, er den mand, der hugger, ikke en mand, og sværdet i hans hænder er ikke et sværd, og det "jeg", der er ved at blive hugget ned, er som den flænge lynglimtet river i forårsbrisen. Når sindet ikke "standser", kan sværdets sving ikke være andet end vinden, der blæser. Det samme gælder for sværdet selv.

Denne "*sinds-tomhed*" angår alle former for aktiviteter, som vi udfører, for eksempel at danse, på samme måde som det gælder for at fægte med sværd. Danseren tager sin vifte og begynder at bruge fødderne. Hvis han har nogen som helst bevidst tanke om at udføre sin kunst godt, vil han ikke mere være en god danser, for hans sind "standser" ved hver eneste bevægelse, han tænker igennem. På alle områder i éns liv gælder det om at glemme sit "sind" og blive ét med det arbejde, man aktuelt er i gang med.

Når vi binder en kat, fordi vi er bange for, at den vil fange en fugl, bliver den ved med at kæmpe for at blive fri. Men øv katten op til, at

hjælp. Psykologisk set er der tale om at fjerne alle de hæmninger, der er, både intellektuelle, affektive og emotionelle, og lade det ubevidste arbejde sig frem uafhængigt af nogen form for bevidst indgriben. *Kufū* retter sig derfor imod på en *ikke-analytisk* og *ikke-intellektuel* måde at fjerne hæmninger. *Kufū* udføres så at sige konnotativt - det er en proces, der involverer hele éns person og fører til forening med *det oprindelige sind*, der er helt og ikke er sig selv bevidst, hvorimod det falske sind er delt og opsplittet og i strid med sig selv og interfererer med *det oprindelige sinds* frit strømmende måde at arbejde på.

den ikke på nogen måde tager sig af, at der er en fugl til stede. Dyret er nu frit og kan gå, hvor det ønsker. Det samme gælder for sindet. Når det er bundet, føler det sig hæmmet i hver eneste bevægelse, det søger at foretage, og man vil ikke kunne gennemføre noget som helst med en følelse af spontaneitet. Og ikke nok med det, for selve det arbejde, man udfører, vil ikke være ret meget værd, eller det vil sandsynligvis slet ikke blive gennemført.

Månen i vandet¹⁰

Hvad menes der med "månen i vandet"?

Det forklares forskelligt i de forskellige fægteskoler, men hovedidéen er at opfatte den måde, månen spejler sig selv på, hvorsomhelst der findes noget vand, for den gør det i en tilstand af *ikke-sind*¹¹. Et af de kejserlige digte, der blev komponeret ved Hirosawasøen, lyder:

"Månen har ikke til hensigt at kaste sin skygge nogen steder,
og søen ligger der ikke fordi den vil huse månen:

Hvor afklaret og fredfyldt er Hirosawas vand!"

Dette digt må åbne éns indsigt i *ikke-sinds*¹¹ hemmeligheder, for i *ikke-sind* er der ingen spor af kunstige påfund, alt overlades til naturen selv.

Det er, som én måne, der spejler sig selv i hundreder af floder: månens lys spaltes ikke op i lige så mange skygger, men vandet er der til at spejle dem. Månelyset forbliver altid sig selv, ét og det samme, selv hvor der ikke er noget vand til at fastholde dets genspejling. For månen gør det ingen forskel, om der er mange områder med vand, eller der kun er en lille pyt. Denne sammenligning gør det lettere at forstå sindets

10. Fra: Daisetz T. Suzuki: *Zen Buddhism*. An Anthology s. 459. - 11. *Tomhed*.

mysterier. Men månen og vandet er konkrete ting, man kan røre ved, mens sindet ikke har nogen form, og dets måde at arbejde på er vanskeligt at spore. Symbolerne kan derfor ikke udsige hele sandheden, kun antyde den.

Sværd, livserfaring og zen-gåder¹²

En zen-gåde: Hvad er det, at fægte med sværd uden et sværd?

Musashi til sin elev Jōtarō: "At kæmpe er slet ikke alt inden for krigskunsten¹³. De mænd, der tænker på den måde og er tilfredse, hvis de får noget at spise og et sted at sove, er ikke andet end vagabonder. En seriøs elev er meget mere optaget af at træne sit sind og disciplinere sine spirituelle evner end af at udvikle sine tekniske kampteknikker. Han må lære om alle slags ting og forhold - geografi, kunstig vanding, folkets følelser, deres adfærd og skikke, deres forhold til deres provins' øverste. Han vil vide, hvad der sker inde i fæstningen, ikke kun hvad der sker uden for den. Han ønsker dybest set at komme overalt, hvor det er muligt for ham, og lære alt, hvad han kan."

Musashi ser en ældre kvinde, Myōshū, servere te: "Musashi vidste, at der var bestemte etikette-regler for, hvordan man serverede teen, ligesom der var regler for, hvordan man bruger sværdet, og mens han betragtede Myōshū, beundrede han den måde, hvorpå hun mestrede dem. Idet han vurderede hende med fægtekunstens begreber, tænkte han ved sig selv: "Hun er fuldendt! Hun blotter sig ikke for angreb på noget punkt." Da hun opmålte teen, fornemmede han i hende den samme overjordiske færdighed, som man kan se hos en mester i sværdkunst lige i det

12. Dette afsnit indeholder uddrag fra Yoshikawa, Eiji: *Musashi*. - 13. *Strategien*.

øjeblik, han er rede til at hugge. "Det er vejen," tænkte han, "kunstens inderste. Det er dør, man må ind, og det, man må have ind i sig, for at blive fuldendt til at udføre alt.""

Musashi huskede det gamle ordsprog: "Det er let at knuse en fjende uden for én selv, men umuligt at nedkæmpe en fjende inden i én selv."

Pludselig så han (Musashi) sandheden: teknikkerne, som en mand af sværdet lærte sig, var ikke hans egentlige mål; han ledte efter sværdets alt omfattende vej. Sværdet skulle være meget mere end et simpelt våben; det skulle være et svar på livets spørgsmål. Uesugi Kenshins og Date Masamunes¹⁴ vej var for énsportet militærisk, for snæversynet. Det var op til ham selv at forbinde det med det menneskelige aspekt, at give det større dybde, større udsyn.

For første gang spurgte han sig selv, om det var muligt for et ubetydeligt menneskeligt væsen at blive ét med universet.

I sin dagbog skrev han (Musashi): "Prøv ikke på at gå imod universets vej. Men vær først sikker på, at du kender universets vej."¹⁵

Livet i dagligdagen er vejen¹⁶

Joshu spurgte Nansen: "Hvad er vejen?"

Nansen sagde: "Livet i dagligdagen er vejen."

Joshu spurgte: "Kan man studere det?"

Nansen sagde: "Hvis du prøver på at studere det, vil du være langt væk fra det."

Joshu spurgte: "Hvis jeg ikke studerer det,

14. To andre *samurai*, der har prøvet at få ham til at gå ind i et tjenesteforhold som *samurai*. - 15. Citaterne er fra siderne 183, 189, 392, 522, 595, 663. - 16. Fra: *Zen kød, zen knogler*.

hvordan kan jeg så vide, at det er vejen?"

Nansen sagde: "Vejen tilhører ikke perceptionens verden, og den tilhører heller ikke ikke-perceptionens verden. Viden er en illusion, og ikke-viden er meningsløs. Hvis du ønsker at nå den sande vej hinsides tvivlen, bliv da lige så fri som himlen. Du kalder den hverken god eller ikke-god."

Ved disse ord blev Joshu oplyst.

Momons kommentar: Nansen kunne straks smelte Joshus frosne tvivl, da Joshu stillede sine spørgsmål. Jeg tvivler imidlertid på, om Joshu nåede det niveau, som Nansen gjorde. Han havde brug for yderligere tredive års studier.

*I foråret, hundreder af blomster; i efteråret,
en høst måne;*

*Om sommeren, en forfriskende brise; om vinteren,
sneen vil følge dig.*

*Hvis unyttige ting ikke bliver hængende i dit sind,
vil hver årstid være en god årstid for dig.*

Det er bedre¹⁷

Det er bedre at oplyse sind end krop.

*Når sindet er oplyst, behøver man ikke bekymre sig
om kroppen.*

Når sind og krop bliver ét,

Er mennesket frit. Så forlanger det ingen ros.

Sådan smager Banzos sværd

Matajuro Yagyu var søn af en berømt mand af sværdet. Hans far, der mente, at hans søns arbejde med sig selv var for middelmådigt til at skabe en mester, fornægtede ham.

Så Matajuro gik til Futara-bjerget og opsøgte dér den berømte mand af sværdet, Banzo. Men Banzo bekræftede faderens vurdering. "Du ønsker altså at lære fægtekunsten under min

ledelse?" spurgte Banzo. "Du kan ikke opfylde kravene."

"Men hvis jeg arbejder hårdt, hvor mange år vil det så tage mig at blive mester?" blev den unge mand ved.

"Resten af dit liv," svarede Banzo.

"Så længe kan jeg ikke vente," forklarede Matajuro, "jeg er villig til at gå gennem tykt og tyndt, hvis bare du vil undervise mig. Hvis jeg bliver din hengivne tjener, hvor lang tid vil det mon så tage?"

"Åh, måske ti år," lod Banzo sig formilde.

"Min far bliver gammel, og jeg står for snart at skulle tage mig af ham," fortsatte Matajuro. "Hvis jeg arbejder endnu mere intenst med det, hvor lang tid vil det så tage mig?"

"Åh, måske tredive år," sagde Banzo.

"Hvorfor det?" spurgte Matajuro. "Først så siger du ti, og nu tredive år. Jeg vil gå gennem tykt og tyndt for at mestre denne kunstart så hurtigt som muligt."

"Godt," sagde Banzo, "i så fald må du være i lære hos mig i halvfjerds år. Et menneske, der har så travlt med at nå resultater, lærer sjældent ret hurtigt."

"Godt, godt," erklærede den unge mand, der endelig forstod, at han blev irettesat for at være utålmodig. "Jeg går ind på dine vilkår."

Matajuro blev påbudt, at han aldrig skulle snakke om at fægte og aldrig skulle røre et sværd. Han lavede mad for sin mester, vaskede tallerkener, redte hans seng, gjorde rent ude i gården, passede haven, alt sammen uden at ét ord om fægtekunst blev nævnt.

Der gik tre år. Matajuro arbejdede videre. Når han tænkte på sin fremtid, blev han ked af det. Han var ikke engang begyndt at lære den kunst- art, som han havde helliget sit liv til.

Men en dag sneg Banzo sig bag på ham og gav ham et frygteligt slag med et træsværd.

Den næste dag sprang Banzo igen pludselig uventet på ham, mens Matajuro var ved at koge ris.

17. Fra: *Zen kød, zen knogler.*

Herefter måtte Matajuro dag og nat forsvare sig mod uventede angreb. Ikke så meget som et sekund var det muligt for ham ikke at tænke på, hvordan Banzos sværd smagte.

Han lærte så hurtigt, at det fik smilet frem på hans mesters ansigt. Matajuro blev landets største mand af sværdet.¹⁸

En kop te

Nan-in, en japansk *zen*-mester fra Meiji-perioden, fik besøg af en universitetsprofessor, der kom for at få oplysning om *zen*.

Nan-in serverede te. Han fyldte sin gæsts kop til randen, og fortsatte så med at hælde.

Professoren så på, hvordan teen blev ved med at løbe over, men til sidst kunne han ikke mere beherske sig: "Den er overfuld. Der kan ikke være mere deri!"

"Som denne kop," sagde Nan-in, "er du fuld af dine egne meninger og tanker. Hvordan kan jeg vise dig *zen*, hvis du ikke først tømmer din kop?"¹⁹

Haiku

Miyamoto Musashi siges ikke blot at have været en stor *sumie*-maler og skulptør i træ og metal, men også at have været en habil *haiku*-poet. Der findes dog ingen efterladte digte, som man med sikkerhed kan tilskrive ham. Som *sumie* er *haiku* en *zen*-inspireret kunstform. *Haiku*-digtet har en telegramkort form på tre korte linjer, der tilsammen indeholder sytten stavelser fordelt i forholdet 5, 7, 5. *Haiku*-formen opstod i Miyamoto Musashis livstid, nemlig i begyndelsen af 1600-tallet. Indtil da havde *waka*-formen været den herskende klassiske digtform med fem linjer, der i forholdet 5, 7, 5, 7, 7 bestod af 31 stavelser. *Haiku* opstod ved, at man begrænsede sig til de første tre linjer.

18. Fra: *Zen kød, zen knogler*. - 19. Fra: *Zen kød, zen knogler*.

En af *haiku*-digtingens første store digtere var Matsuo Bashō (1644-1694). Der findes følgende overlevering om, hvordan et af *haiku*-digtingens mest kendte digte blev til:

Mens Bashō stadig studerede *zen* under sin mester Bucchō, besøgte sidstnævnte ham en dag og spurgte: "Nå, hvordan går det?"

Bashō: "Efter den nyligt faldne regn er mosset mere grønt end nogensinde."

Bucchō: "Hvad er tilstanden for mossets grønhed, før det blev til?"

Bashō: "Den gamle dam, en frø springer i, hør lyden."²⁰

Sidste linje blev det kendte digt, der i én fri, dansk gendigtning lyder således:

En gammel
dam
En frø
springer
Plask²¹

Et andet digt, også af Bashō, er et udtryk for den fylde i *tomheden*, det nærvær i *ikke-sindet*, som Musashis afsluttende kapitel om *tomheden* handler om:

Midt på
ødemarken
Er lærken
syngende
Syngende
udenfor alt²²

20. Fra: Daisetz T. Suzuki: *Zen Buddhism. An Anthology*, s. 426, Hans-Jørgen Nielsen: *HAIKU - introduktion og 150 gendigtninger*, s. 177, og Tim Pallis: *Zen. Tradition og træning*, s. 36. Alle tre steder med tolkninger af samtalen og digtet.- 21. Fra: Hans-Jørgen Nielsen: *HAIKU - introduktion og 150 gendigtninger*, s. 33. To andre danske gendigtninger lyder henholdsvis: en gammel dam/en frø springer i/vandets lyd (*Japan-Brede* 1983, s. 36), og: den gamle dam/en frø hopper i/plask (Tim Pallis: *Zen. Tradition og træning*, s. 36). 22. Fra: Hans-Jørgen Niel-

Med andre ord beskrives tomhedens frihed i handlingen også således:

Kun når du ingen ting har i dit sind og intet sind i tingene, er du fri og åndelig, tom og uforlignelig²³.

En frihed til at handle, som ikke er en uopmærksom slåen sig løs efter forgodtbefindende, men et opmærksomt nærvær.

sen: HAIKU - introduktion og 150 gendigtninger, s. 33. -
23. Dumoulin, H. & Sasaki, R. F.: *The Development of Chinese Zen after the Sixth Patriarch*, s. 48, gengivet s. 150 i: Alan W. Watts: *Zen-buddhismen*.

Tak til Chiho Kondo, Fukuoka, Japan for hjælpen med afsluttende at sammenholde den danske oversættelse med den japanske tekst.

HFK, febr. 1992.

Kilder

- Asmussen, Jes Peter & Læssøe, Jørgen (red.): *Illustreret Religionshistorie b. 3* (G. E. C. Gads Forlag, 1968).
- Bibelen. *Den hellige skrifs kanoniske bøger* (Det danske Bibelselskab, 1961).
- Dumoulin, H. & Sasaki, R. F.: *The Development of Chinese Zen after the Sixth Patriarch* (First zen Institute, New York, 1953).
- Herrigel, Eugen: *Bueskydning og zen* (Sphinx forlag, 1987).
- Johnes, Raymond: *Japanese Art* (Spring Books, 1964).
- Langeland, A. St.: *Kina, Japan og Korea* (Politikens Forlag, 1970).
- Lao Tse: *Tao Te King. Visdommens bog* (Sphinx forlag, 1982).
- Larsen, Karl: *Japansk Aand* (Gyldendals Forlag, 1909).
- Loy Ching-Yuen: *The Book of the Heart. Embracing the Tao* (Shambhala Books, 1990).
- Musashi, Miyamoto: *Gorin no Sho, v. Tadashi Kamiko* (Tokuma Shoten, 1989).
- Ibid.: *The Book of Five Rings* (Bantam Books, 1982).
- Ibid.: *A Book of Five Rings* (The Overlook Press, 1974).
- Ibid.: *A Book of Five Rings* (Flamingo Books, 1984).
- Nationalmuseet: *Japan-Brede, katalog til Nationalmuseets sommerudstilling i Brede 1983, på Moesgård 1984* (Nationalmuseet, 1983).
- Nielsen, Hans-Jørgen: *HAIKU - introduktion og 150 gendigtninger* (Borgens Forlag, 1973).
- Nukariya, Kaiten.: *The Religion of the Samurai* (Luzac & Company, London, 1913, genoptrykt 1973).
- Ohasama, S. & Faust, A.: *Zen, der levendige Buddhismus in Japan* (Gotha, 1925).
- Pallis, Tim: *Zen: træning og tradition* (Borgens Forlag, 1990).
- Reps, Paul: *Zen kad, zen knogler* (Sphinx Forlag, 1992).
- Russell of Liverpool, Lord: *Bushido-ridderne* (Schønberg, 1965).
- Sato, Shozo: *The Art of Sumie* (Kodansha, Tokyo, 1984).
- Stanley-Baker, Joan: *Japanese Art* (Thames and Hudson, 1984).
- Steenstrup, Carl: *Japans idéhistorie* (Berlingske Forlag, 1980).
- Storry, Richard: *Japans historie* (Haases Forlag, 1968).
- Suzuki, Daisetz T.: *The Essentials of Zen Buddhism* (Rider & Company, 1962).
- Ibid.: *Zen buddhisme. En orientering* (Hans Reitzels forlag, 1985).
- Ibid.: *Zen Buddhism and Japanese Culture* (Pantheon Books, 1959).
- Ibid.: *The Zen Doctrine of No-Mind* (Rider & Co., 1958).
- Sørensen, Henrik Hjort (red.): *Zen historier* (Borgens Forlag, 1977).
- Ibid.: *Zen, belæringer, historier, digte* (Sphinx forlag, 1982).
- Waley, A.: *Zen Buddhism and Its Relation to Art* (Luzac & Company, London, 1922).
- Watts, Alan W.: *Zen-buddhismen* (Borgens Forlag, 1972).
- Yamato, Fudo: *Was Musashi Murdered?* (Zensho Communications, New York, 1985).
- Yoshikawa, Eiji: *Musashi* (Harper & Row, 1981).
- Aabenhus, Ole: *Japan - en bog om familie, firma og samfund* (Vintens Forlag, 1974).
- Aagaard, Johs. (red.): *Håndbog i verdens religioner* (Politikens Forlag, 1982).